

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

20. II. 1932

R. Rägo
peatoimetaja

K. Grau, E. Maddison, A. Palvadre,
K. Parts, J. Reinhold, J. Uluots

E. Ein
tegevtoimetaja

LAHEMAD KAASTÖÖLISED.

A. Brandt, S. Csekey, V. Ditmar, R. Eliaser, E. Erdmann, D. Grimm, Th. Grünthal, K. Guldenstubbe, J. Jans, H. Jucum, P. Kann, F. Karlson, A. T. Kliiman, A. Luiga, J. Lõo, H. Madisson, N. Maim, L. Olesk, A. Piip, P. Poom, M. Pung, K. Saarmann, K. Selter, M. Taevere, O. Tief, I. Tjutrumov, K. Trakmann.

S I S U.

Artiklid.

Korsakov, F.: Ministriamet kehtiva õiguse järgi	441
Brandt, A.: Vallastu panditamine	453
Rägo, R.: Itaalia uus vandekohus	456
Jucum, H.: Vastuseks hr. K. Grau märkmetele artikli puhul: „Kas jätta hagi läbi vaatamata kriminaalkohtus kohtualuse õigeksmõistmise puhul“	461

Arutlusi.

Kongo, Konrad.: Prostititud blankožiiroga vekslid edasiandmine kehtiva õiguse järgi	464
---	-----

Ülevaateid.

Selter, K.: Eesti, Läti ja Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931. a. kestel	468
--	-----

Kirjanduse ülevaade.

Grünthal, T.: Evolution des Sovjetrussischen Familienrechts	474
---	-----

Riigikohtu tegelus.

Administratiivosakond:

Kas kinkilepingute maksustamisel tuleb kingitava varanduse hinnast maha arvata lepingusse võetud kinkija kasuks maksitava elatise väärtus?	478
Kui RNS §§ 58, 59, 59 ¹ , 61 ja 123 üleastujaid ja sundmääruste rikkujaid karistatakse administratiivkorras, kas siis sellega muutuvad need süüteasjad administratiivasjadeks, millest räägib AKK?	479
Kui planeerimise põhijooned on juba seatud korras kinnitatud ja nende alusel planeerimiskava koostatud, kas siis võib Riigimaadekorralduskomisjon planeerimiskava otsustamisel kava tagasi anda uute põhijoonete koostamiseks?	480

Ministriamet kehtiva õiguse järgi.

F. Korsakov.

(Järg.)

20. II. 1932

IV. **Minister ministeeriumi peana.** Minister on riigivalitsemise eriharu (eriametkonna) eesotsas seisev ametnik.

Kuni Vms-e jõusseastumiseni (1. VII 1929) praksises esines palju juhuseid, kus minister seisis mitte ühe, vaid kahe ministeeriumi eesotsas ning on leidnud aset üks juhused, kus nimetati nõndanimetatud „portfellita minister“, s. o. minister, kel ei olnud eriministeeriumi juhtimist, kuigi ta kuulus valitsuse koosseisu tema liikmena¹.

Praegusel ajal säärast praksist tuleks pidada vastuolus olevaks kehtiva positiivse õigusega, pidades silmas Vms-e §§ 1 ja 14: esimene neist paragraafidest, määrates kindlaks V. V.-e koosseisu, nimetab need seitse ministrit, kellest, peale riigivanema, moodustub valitsus, kuna teine paragraaf, loendades seitse ministeeriumi, lisab juurde: „ministeeriumi juhiv vastav minister.“ Neist Vms-e määratlusist järgneb, et minister võib esineda ainult ühe ministeeriumi juhina ning et V. V.-e koosseisu kuuluvad ainult ministeeriumide eesotsas seisvad ministrid.

Ministri nimetamist kahe ministeeriumi alaliseks juhtimiseks on vaja eraldada neist juhtudest, kus minister esineb teise ministri ajutise asetäitjana. Säärane V. V.-e liikme nimetamine teise ministri kohuste ajutiseks täitmiseks on lubatud PS § 59 järgi ministri ametist lahkumise puhul. Analogia teel rakendati sama reegel praksises ka selle ministri

¹ J. Kuke valitsuses (21. XI. 1922 kuni 7. VI. 1923) oli üks kahe ministeeriumi eesotsas seisev minister: raha- ning kaubandus-tööstusminister. A. Rei valitsuses (4. XII. 1928 kuni 2. VII. 1929) oli kolm ministrit, kellest igauks seisis kahe ministeeriumi eesotsas: sise- ning kohtuminister, raha- ning kaubandus-tööstusminister, töö-hoolekande- ning haridusminister. — Portfellita ministriks oli K. Ast J. Jaaksoni valitsuses (16. XII. 1924 kuni 24. XI. 1925).

ameti ajutiseks täitmiseks, kes valitsuse otsuse põhjal oli puhkusel. Säärane V. V.-e liikme poolt puuduva ministri kohuste ajutine täitmine pole, muidugi, vasturääkivuses Vms-e §§ 1 ja 14-ga.

Selle seaduse jõusseastumiseni ühe ministri nimetamine teise ministri ajutiseks kohustetäitjaks on leidnud praksises sageli aset ka valitsuse moodustamise momendil, kui üks ministrite kohtadest ei olnud mitte täidetud; sel juhul kohuste ajutine täitmine kestis vaba koha täitmiseni. Arvesse võttes, et Vms-e §§ 1 ja 14 järgi V. V. koosneb riigivanemast ja seitsmest ministrist, kusjuures iga minister on eriministeeriumi eesotsas, tuleb jõuda otsusele, et säärane praksis ei oleks praegu kokkukõlas seadusenõudega.

Ministri, kui ministeeriumi pea võimkonna iseloomustamisele üle minnes, tuleb kõige pealt kindlaks teha, et oma erivõimkonna piirides minister teotseb iseseisvalt, kuid see tema iseseisvus on teatud mõttes kitsendatud sellega, et ta ei esine mitte ainult eriametkonna juhina, vaid ka V. V.-e liikmena.

Ministri võimu iseseisev iseloom ministeeriumi juhtimise alal väljendub esiteks selles, et ta kannab Rk. ees isiklikku poliitilist vastutust selle juhtimise eest, ning teiseks selles, et ministri poolt sel alal toime pandud akte võib muuta ja kaotada üksnes nende edasikaebamise teel administratiivkohtu korras, kuid mitte kaebuste esitamisega V. V.-le.

Ühes sellega on minister ka valitsuse liige. Valitsus aga esineb oma tegevuses ühe tervikuna ning PS § 64 põhjal kannab oma ühistegevuse eest solidaarset poliitilist vastutust Rk. ees.

Seaduse järgi „Vabariigi Valitsus juhib riigi sise- ja välispoliitikat...“ (PS § 60), kuna „Riigivanem... juhib ja ühtlustab Vabariigi Valitsuse tegevust“ (PS § 61; Vms. § 8). Sellest riigi sise- ja välispoliitika kui ka V. V.-e tegevuse juhtimise ja ühtlustamise funktsioonist, mis on toime pandud V. V.-e enese ning peamiselt riigivanema poolt, järgnevad iga ministri iseseisvuse kitsendused tema erivõimkonna alal. Valitsuse tegevuse ühtluse kindlustamiseks, mis on sanktsioneeritud tema solidaarse poliitilise vastutusega Rk. ees, valitsusel, kuid peamiselt riigivanemal on teatud järelevalve volitused üksikute ministrite tegevuse üle, kuna viimaste peale on pandud teatud kohused V. V.-e ja riigivanema vastu.

Mis on need volitused ja kohused nende sisu poolest, sellest tuleb rääkida allpool ministri suhete iseloomustamisel V. V.-e ja riigivanemaga.

Ministri, kui ministeeriumi pea tegevuse alasse kuuluvad kolme liiki volitused: 1) ministeeriumi poliitiline juhtimine; 2) ministeeriumile alluvat valitsemisala moodustavate administratiivülesannete teostamine; 3) hierarhilised volitused ministrile alluvate ametnikkude ja asutiste suhtes.

1. Ministeeriumi poliitiline juhtimine. Minister on ministeeriumi pea mitte ainult tema tehnilise, vaid ka tema poliitilise juhtimise mõttes. Parlamentaarses riigis see viimane funktsioon on isegi ülekaaluva tähtsusega, kuna ministeeriumi tehniline juhtimine jääb peamiselt selle bürokratilise aparaadi ülesandeks, millest koosneb ministeerium ning mille eesotsas seisab poliitilises mõttes vastutamatu ministri abi.

Ministeeriumi poliitilise juhtimise funktsiooni teostamisel on minister kohustatud mitte kõrvale kalduma sellest poliitilisest kavast (minister on kohustatud jälgima seda poliitilist kava), mis teostatakse V. V.-e poolt kokkukõlas Rk. enamikuga. Selle funktsiooni teostamisel ministri poolt tuleb iseäranis selgesti ilmsiks ministri seostus esiteks, temale V. V.-e ja riigivanema poolt antavate juhtnõõridega, ning teiseks selle järelevalvega, mida V. V. ja riigivanem teostavad ministri tegevuse üle kokkukõlas valitsuse politika üldsuunaga.

Sellest ministri suhtest V. V.-e ja riigivanemaga ministeeriumi poliitilise juhtimise alal järgnebki eriti, et minister ei saa kasustada ühtegi üldpoliitilise tähtsusega valitsemise vahendit V. V.-e ja riigivanema nõusolekuta ja teadmata. See tähendab, et 1) minister on kohustatud esitama valitsuse arutamisele need tema ametkonna alal tekkivad küsimused, mis võivad omandada üldpoliitilise tähtsuse ning nende küsimuste otsustamisel juhinduma V. V.-e poolt saadud juhtnõõridest või — tema lahkavamusel nende juhtnõõridega — ametist lahkuma, ning 2) V. V.-l enesel on õigus võtta oma esialgsele arutamisele ministri erivõimkonda kuuluvaid üksikuid küsimusi, kui valitsuse arvates neil küsimustel on mõni kokkupuude politika üldsuunaga.

Säärane olukord võimaldab V. V.-le ja riigivanemale mõju avaldamist ministri tegevusele mitte ainult selle tegevuse üld-

suuna määramise, vaid ka ministri erivõimkonda kuuluvate üksikute administratiivülesannete otsustamise mõttes. Selle mõju määr oleneb sellest, kuiõrra järjekindlalt on teostatud valitsuse tegevuses solidaarsuse põhimõte, kui ka riigivanema isiklikust autoriteedist.

2. Ministri administratiivkompetents. See ministri teenistustegevuse külg seisab rohkearvuliste ja mitmesuguste valitsemisülesannete lahendamises, mis moodustavad vastava ministeeriumi tegevusala ja millel on otsene kokkupuude kodanikkude õiguste ja huvidega. Seda ministri teenistustegevuse külge tuleb eraldada tema volituste kogust, mis on temal, kui ministeeriumi hierarhilisel peal temale alluvate ametnikkude ja asutiste suhtes.

a) Administratiivülesannete jaotus V. V.-e ja ministri vahel². Valitsemisvõimu kollegiaalsel korraldamisel, mis on omaks võetud kehtiva Põhiseaduse poolt, tekib küsimus administratiivülesannete jaotuse kohta kõrgema valitsusliku kolleegiumi ning tema üksikute liikmete vahel. Selle küsimuse lahendamine võib olla mitmesugune.

Kollegiaalsuse põhimõtte seisukohast kõige järjekindlaks tuleb pidada seda äsjatähendatud küsimuse lahendamist, mille järgi kõigi valitsemisasjade otsustamine on koondatud kõrgema valitsusliku kolleegiumi enese kätte, kuna administratsiooni eriharude eesotsas seisvate kolleegiumiliikmete osa nende asjade toimetamisel on piiratud ainult sellega, et nad valmistavad need asjad ette ning siis esitavad kolleegiumile arutamiseks ja otsustamiseks. Säärane praegukäsiteldava küsimuse lahendamine võeti vastu Šveitsi 1874. a. põhiseaduse poolt, mille art. 103 määrustas: „Die Geschäfte des Bundesrats werden nach Departementen unter

² Eespool mainiti juba, et ei ole võimalik iseloomustada ministri administratiivkompetentsi teda moodustavate administratiivülesannete sisu enese poolest. Seetõttu allpool käsitletakse ainult üldtähtsusega küsimusi, mis käivad ministri teenistustegevuse selle külje kohta. Aga ka mõned neist küsimustest jäetakse allpool käsitlemata, näiteks: a) ministri poolt ministeeriumi juhtimise alal toime pandud juriidilised aktid, eriti ministri määrusandliku õiguse küsimus, b) muude administratiivorganite — näiteks ministeeriumi juures asuvate nõuandvate kolleegiumide — nõukogude, komiteede jne. — osavõtt ministri poolt antavatest aktidest, c) ministri poolt teise ministriga või teiste ministritega kokkuleppel antavad aktid jne.

die einzelnen Mitglieder verteilt. Diese Einteilung hat aber einzig zum Zweck die Prüfung und Besorgung der Geschäfte zu fördern; der jeweilige Entscheid geht von dem Bundesrate als Behörde aus.“

Teine sama küsimuse lahendamise moodus seisab selles, et administratiivasjad otsustatakse üldreeglina kolleegiumi enese, kui terviku, poolt, kuid mõnede nende asjade suhtes otsustav võim on antud seadustega kolleegiumi üksikutele liikmetele, igaühele neist vastava võimkonna piirides, kusjuures aga kolleegiumile on reserveeritud õigus muuta ja tühistada tema liikmete poolt administratiivasjade alal tehtud otsuseid. Selle mooduse võtab omaks Šveitsi põhiseaduse art. 103 tema praegukehtivas redaktsioonis (kinnitatud 25. X 1914. a. rahvahääletamise teel), mille esimene ja teine lõigend määrustavad: „Die Geschäfte des Bundesrats werden nach Departementen unter die einzelnen Mitglieder verteilt. Der Entscheid über die Geschäfte geht vom Bundesrate als Behörde aus. — Durch die Bundesgesetzgebung können bestimmte Geschäfte den Departementen oder ihnen untergeordneten Amtsstellen unter Vorbehalt des Beschwerderechts zum Erledigung überwiesen werden.“

On võimalik lõpuks ka kolmas viis valitsuse ja tema liikmete volituste piiritlemiseks administratiivtegevuse alal. Selle viisi juures valitsusel on kaks funktsiooni: 1) valitsemise üldjuhtimine ja 2) ainult nende administratiivasjade otsustamine, mis põhiseaduse ja teiste seaduste järgi on otse antud tema kompetentsi. Mis puutub aga üksiku ministri kompetentsi, siis ta jääb põhimõtteliselt muutmatuks ses mõttes, et tema otsustamise alla käivad kõik ministeeriumi tegevusala puudutavad administratiivasjad, välja arvatud need, mis seadustega on otseselt antud valitsuse kompetentsi. Nende asjade otsustamisel ministri iseseisvus on piiratud ainult niivõrra, kui võrra valitsusele jääb valitsemise üldjuhtimine ja ministrite tegevuse ühtlustamine. Säärane valitsuse ja ministrite omavaheline suhe administratiivkompetentsi piiritlemise mõttes nende vahel on vastu võetud Saksa osariikide põhiseaduste poolt, kus leiame sageli ka määratlusi, mille järgi ministri poolt tema administratiiv-erivõimkonna piirides tehtud otsuste edasikaebamine valitsusele on keelatud, valitsusel on aga õigus võtta oma arutamisele ja otsustamisele üksikuid

ministri kompetentsi kuuluvaid asju, iseäranis, kui nad on üldpoliitilise tähtsusega³.

Kehtiv PS ei sisalda mingeid täpsaid märkmeid V. V.-e ja ministrite administratiivülesannete piiritlemise kohta. Neist PS üldilmelistest formelitest, milles sisaldub V. V.-e, kui valitsemisvõimu kõrgema organi, seisundi ja tema ülesannete iseloomustus (§§ 57, 60, 1. l.), ei ole võimalik teha kindlaid järeldusi äsjatähendatud küsimuse ühe või teise otsustamise mõttes. PS loendab V. V.-e volitusi kõrgema valitsemise alal (§ 60, 2. l.; §§ 81, 82), ei räägi aga midagi tema administratiivülesannete kohta selle mõiste kitsamas mõttes. Nõnda siis, kuni Vms-e andmiseni V. V.-e ja ministrite administratiivvõimkonna piiritlemise küsimus ei leidnud kehtivas seadusandluses lahendamist üldkujul. Tegelikult aga V. V.-e ning iga ministri vastav kompetents administratiivtegevuse alal moodustus nende administratiivülesannete kogust, mille teostamine pandi seadusega V. V. või üksikute ministrite peale.

V. V. ja ministrite administratiivülesannete piiritlemise üldformel ilmub esmakordselt Vms-e 2. §-s, mille järgi valitsemisalasse kuuluvad asjad otsustatakse üldreeglina valitsuse poolt, kuna ministrid otsustavad ainult need valitsemisasjad, mis seaduste järgi on antud nende kompetentsi. Seda Vms-e normi ei saa pidada PS määriltsust otse järgneavaks. Ta põhineb PS § 57 ja § 60 1. l. tõlgendamisel, kusjuures seda tõlgendamist ei saa pidada täiesti vaieldamatuks⁴.

³ Näidetena võib viidata järgmistele saksa põhiseadustele: Bayern § 61 p. 2; Württemberg §§ 26, 36; Hessen art. art. 5, 37, 40; Oldenburg §§ 38, 42. Vt. J. Hatschek, „Ausserpreussisches Landesstaatsrecht“ 1926, lk. 688, 717, 719, 767, 773, 744, 824, 826.

⁴ Vms. § 2 põhjal määratakse kindlaks see administratiivvolituste piiritlemise viis valitsuse ja ministrite vahel, mis on omaks võetud Helveetsia põhiseaduse praegukehtiva art. 103-ga. Tuleb aga tähele panna, et valitsemisvõimu korraldamine kollegiaalsuse põhimõtte alusel on Helveetsia riigikorra ajalooline iseärasus, millega on seletatav ka tema põhiseaduse § 103 sisu. 1848. a. ja 1874. a. põhiseaduse järgi esines Helveetsia Bundesrat valitsemisvõimu kõrgema kolleegiumina, mis toimetas ja otsustas üldse kõik valitsemisasjad, kusjuures tema departemangude juhatajatel ei olnud mingit otsustavat võimu. Uuemal ajal aga arenes Helveetsia seadusandlus nimelt ses mõttes, et Bundesrat vabastati vähese tähtsusega asjade otsustamisest, mis anti üle departemangude juhatajatele iseseisvaks otsustamiseks. Seadusandluse selle arenemise tulemuseks oli Helveetsia põhiseaduse § 103

Vms-e § 2-st järgneb, et V. V. arutab ja otsustab isegi kõige väikesema tähtsusega asju — nõndanimetatud jooksva, igapäevse administratsiooni asju —, mis oma sisult puudutavad ühe või teise ministeeriumi võimkonda, kui seadustes ei sisaldu otsest märget, et säärane asi on antud otsustada mõnele ministrile või muile ametnikele või asutistele. Nii-sugust olukorda võib vaevalt lugeda otstarbekohaseks.

Tuleb ka tunnistada, et Vms-e § 2 reegel on vastuolus sama seaduse §§ 20—59 mõttega, mis kirjeldavad üldkujul üksikute ministeeriumide, kui ka nende osakondade ja peavalitsuste tegevusalasid. Nende Vms-e paragraafide mõte on selles, et iga ministeerium, resp. iga tema osakond ja peavalitsus on kompetentne toimetama kõik valitsemisasjad, mis tekivad tema tegevusala moodustavate valitsemisülesannete piirides ning omavad selle tegevusala tunnuseid.

Kõike esitatut silmas pidades võib tõsta küsimuse, kas ei oleks PS mõttele rohkem vastav kui ka otstarbekohasem vastu võtta see valitsuse ja ministrite administratiivülesannete piiritlemise viis, mis on omaks võetud Saksa osariikide põhi-seaduste poolt?

b) Ministri otsustav võim ministeeriumi võimkonda moodustavate asjade alal. Mitte kõik ministeeriumi tegevusala moodustavad asjad ei otsustata muidugi ministri poolt ainuisikuliselt. Ministri otsustava võimu ulatus nende asjade alal oleneb eeskätt sellest, kuivõrra järjekindlalt on teostatud administratiivsüsteemis detsentrali-satsiooni põhimõte, teisiti öeldes, missugused on ministeeriumi kohapealsete organite õiguse piirid kohaliku tähtsu-sega valitsemisasjade otsustamise mõttes. Ses küsimuses ei sisalda meil kehtiv seadusandlus mingeid üldreegleid. Otsustava võimu piiritlemine ministeeriumi keskasutiste ja tema kohapealsete organite vahel on teostatud seaduste ja praktilise poolt ebaühtlaselt mitmesugustel valitsemisaladel.

tema praegukehtivas redaktsioonis. Eestis aga olukord oli teissugune. Juba Mn. ja Ak. ajal ministriamet esines ametina erilise administratiivvõim-konnaga ja iseseisva otsustava võimuga. Mis puutub aga V. V.-sse, siis PS mõtte järgi temal on valitsemisvõimu kõrgema kandja seisund, kelle võim-konda kuuluvad kolmesugused funktsioonid: a) PS eneses tähendatud voli-tuste teostamine; b) ministrite tegevuse juhtimine ja ühtlustamine ja c) hari-liku seadusandluse poolt tema peale pandud üksikute administratiivüles-annete täitmine.

Kuid ka neil juhtudel, mil ministeeriumi kohapealsed organid on varustatud otsustava võimuga nende või teiste administratiivasjade alal, seda võimu ei saa pidada täiel määral iseseisvaks seetõttu, et minister ministeeriumi hierarhilise peana võib mõjustada nende asjade otsustamist temale kuuluvate järelevalve ja juhtimise volituste abil.

Teiselt poolt aga ministri otsustava võimu ulatus oleneb ka sellest, kas on ministrile alluvatel ministeeriumi keskasutiste ametnikel õigus otsustada mõnesid valitsemisasju ning millistes piirides?

Sel puhul seisab Ms. seisukohal, et ministri enese poolt otsustatakse ainult neid asju, mis on erakorralise iseloomuga ning mille otsustamine nõuab erivahendite tarvituselevõttu, kuna kõik teist laadi — nõndanimetatud jooksva administratsiooni — asjad käivad ministeeriumi osakondade ja peavalitsuste ülemate otsustamise alla, kuid selle reservatsiooniga, et igaühte neist asjadest võib minister enese korraldusega tunnistada endale alluvaks (Ms. §§ 71, 72, 73, 77, 227, 230).

Sellele peab veel juurde lisama, et 1) ministri isiklik korraldus on tarvilik ka säärase asja otsustamiseks, mille kohta vastavas seaduses sisaldub otsene märge, et ta otsustatakse ministri enese poolt, ning 2) minister ministeeriumi hierarhilise peana võib mõjustada temale kuuluvate järelevalve ja juhtimise vahendite abil ka jooksvate administratsiooniasjade otsustamist, mis toimub ministeeriumi osakondades ja peavalitsustes.

3) Kas võib V. V. omal algatusel või asjast huvitatud eraisiku kaebuse puhul tühistada ministri poolt ministeeriumi peana tehtud otsuseid? See küsimus ei leia otsest lahendust seadusandluses. Pidades aga silmas ministriameti üldseisundit kui ka tema suhete iseloomu V. V.-ga, sellele küsimusele tuleb eitavalt vastata.

Kõrgema instantsi õigus tühistada alluva instantsi otsuseid on üks neist volitustest, mis järgnevad administratiivse hierarhia põhimõttest ning kuuluvad ülemusele temale hierarhilises mõttes alluvate ametnikkude ja asutiste suhtes. Meie õiguse järgi minister aga ei allu V. V.-le ses mõttes, nagu säärane alluvus on olemas kõrgemate ning madalamate

ametnikkude vastastikustes suhetes. Ministri mittealluvus V. V.-le administratiivhierarhia mõttes on seletatav seega, et minister nimetatakse ametisse ja vabastatakse sellest mitte V. V., vaid Rk. poolt ning kannab Rk. ees vastutust tema erivõimkonna piirides teostatud toimingute eest. Ministri tegevuse kokkukõlastamiseks ministeeriumi valitsemisalal valitsuse politika üldsuunaga V. V. ja peamiselt riigivanem kui valitsuse juht on varustatud mõnede järelevalve ja juhtimise volitustega ministri tegevuse suhtes, kuid ministri poolt tema erivõimkonna piirides tehtud otsuste tühistamise õigus ei kuulu nende järelevalve ja juhtimise volituste hulka.

Ministri mainitud teenistusseisundi iseärasustele juhtiti tähelepanu ka Riigikohtu poolt tema 1926. a. otsuses nr. 32, millega tunnistati, et 1) siseministrit ei või pidada V. V.-le alluvaks ametnikuks isegi neil juhtudel, mil ta täidab volitusi, mis Vene seaduste järgi (VSK II kõite Üldkub. asut. sead. § 23 lisa § 19 p. 18 ja VSKK 1916. a. nr. 301 avaldatud seadus nr. 23 721) kuulusid kindralkubernerile sõjaseisukorra kehtivuse kestel ning 2) siseministri toimingud alluvad edasikaebamisele eraisikute poolt ainult administratiivkohtu korras Riigikohtu ees⁵.

See Riigikohtu otsus peab silmas ministri korralduste tühistamise korda kaebuste esitamise puhul eraisikute poolt⁶.

⁵ Väljavõte Riigikohtu administratiivosakonna 21. sept., 10. okt. 1926. a. — nr. 32 otsusest: „Teostades Sõjaseisukorra seadustes ette nähtud kindralkuberneril võimu, siseminister ei ole alluvaks ametnikuks V. V.-le kui PS § 60 p. 2 põhjal V. V.-e poolt nimetatud ametnik, vaid siseminister teostab seda võimu PS § 58 alusel, kui V. V.-e liige, alal hoides hariliku V. V.-e liikme õigused ning kohustused ja hariliku V. V.-e liikme vahekorra V. V.-ga kui ka Rk-ga. Seepärast on aluseks katse kujundada siseministri vahekorda kindralkuberneril võimu teostamisel samuti, kui see vahekord oli Vene seaduste põhjal kindralkuberneril vene kõrgema võimuga ja selle vahekorra seisukohalt eitada õigust kaevata siseministri määruste vastu, mis tehtud kindralkuberneril võimu piirides. AKK § 2 põhjal võib siseministri määruste vastu administratiivkohtu korras kaebust tõsta ja AKK § 6 järele alluvad kaebused siseministri määruste vastu Riigikohtule.“

⁶ Ministri korralduse tühistamine V. V.-e poolt on mõnikord võimalik riigiasutise kaebuse tagajärjel selle korralduse vastu. Neil juhtudel V. V. esineb kõrgema instantsina, mille ülesandeks on otsustada riigiasutiste vahel kehtiva seaduse tõlgendamise ja rakendamise puhul tekkivad lahkavamatused ja arusaamatused. Nii näiteks võib V. V. huvitatud asutise kaebuse põhjal tühistada kohtu- ja siseministri otsuse, millega sellele asutisele on formaalsetel põhjustel ära öeldud tema poolt antud korralduse, määruse või

Eespool esitatud ning V. V. ja ministrite suhteid puudutavate kaalutluste põhjal tuleb aga jõuda otsusele, et V. V. ei või kaotada ministri poolt tehtud korraldusi, samuti ka omal algatusel, s. o. administratiivjärelevalve korras.

Sel puhul tuleb aga rõhutada, et V. V.-e lahkarmusel ministri korraldusega ta võib solidaarsuse alusel teotseva kolleegiumina avaldada ministrile mõju, et ministri vastav korraldus kaotataks või muudetakse tema enese otsusega V. V.-e seisukoha kohaselt. Teiselt poolt aga minister ise solidaarsuse alusel teotsevast kolleegiumist osavõtjana ei teeks ilma valitsuse esialgse heakskiitmiseta säärast otsust, mis tema arvates võiks esile kutsuda valitsuse ühe või teise vastuväite.

3. Ministri hierarhilised volitused. Ministeeriumi moodustavate ametnikkude süsteemis ministril on ülim seisund; ta esineb ministeeriumi hierarhilise peana. See tähendab, et ministrile alluvad kõik ministeeriumi kesk- kui ka kohapealsete asutiste ametnikud, kes määratakse ametisse mitte ainult ministri enese ja temale alluvate organite, vaid ka V. V.-e poolt. Tema seisundi tõttu ministeeriumi hierarhilise peana minister on varustatud rohkearvuliste volitustega, mille abil ta võib mõjustada ministeeriumi isiklikku koosseisu ning selle koosseisu tegevust.

a) Ametnikkude ametisse määramine ja sellest vabastamine. PS § 60 p. 2 järgi V. V. „nimetab ametisse... kaitseväelasi ja kodanlisi ametnikke, kuivõrra see ülesanne ei ole usaldatud seaduste järele teiste ametnikkude kätte“. See PS norm ei vasta tegelikule olukorrale. Kehtiva seadusandluse põhjal ametnikkude enamik määratakse ametisse ministrite ja neile alluvate organite poolt, kuna V. V. nimetab ainult mõned kõrgemad riigiteenijad. Üldilmeline märge ministri õiguse kohta nimetada ametnikke sisaldub Ms-s (§ 157 p. 1). Mis puutub aga üksikute ametnikkude nimetamisse, siis see ministri õigus põhineb eriaadministratiivseadustel.

Ametniku ametissemääramine toimub ministri otsuse põhjal ning allub Riigiteenistuse seaduse §§ 4–9 (RT 149 —

otsuse väljakuulutamise „Riigi Teatajas“ (Vt. „Riigi Teataja“ seaduse § 6 — RT 115 — 1927). Analoogiliselt sellega talitab V. V. ka sel juhul, kui ta otsustab kahe ministeeriumi vahel tekkinud kompetentsivaidluse (Vms. § 16).

1924)⁷ kui ka riigiteenistuse eriliike puudutavate seaduste poolt ette nähtud tingimustele. Mis puutub aga kandidaadi valikuisse, siis ses suhtes minister on mõnikord seotud teise organi kaasabiga, mis väljendub selles, et see organ paneb ette kandidaate või jälle on seaduse järgi kohustatud teatama ministrile oma arvamuse esitatud kandidaadi puhul⁸.

Ministri osavõtt ametnikkude ametissenimetamisest võib väljenduda ka selles, et 1) minister esitab kandidaadid ametikohtadele, mis täidetakse V. V.-e poolt, ning 2) ta kinnitab teiste asutiste poolt ametisse nimetatavad või valitavad riigiteenijad⁹.

Riigiteenijad vabastatakse ametist ametissemäärava ülemuse poolt. Seetõttu ministri poolt ametisse määratavate ametnikkude ametist vabastamiseks on tarvilik ministri otsus. Kuid ministril peab olema õigus nõuda ka nende ametnikkude ametist vabastamist, kes määratakse ametisse temale alluvate organite poolt. Minister võib vabastada ametnikke ametist ainult Riigiteenistuse s. §§ 39 ja 40 märgitud põhjustel. Peale selle igat riigiteenijat võib ametist vabastada ka V. V., „kui ta leiab, et ametniku tegevus riigihuvidele kahjulik“ (Rts. § 42). Säärane ametniku vallandamine toimub ka vastava ministri otsusega (Rts. § 39).

Ministril on ka õigus tema poolt nimetatud ametnikke üle viia teise ametisse (Rts. § 11), kui ka õigus neid ametnikke ajutiselt tagandada ametikohuste täitmisest (Rts. § 41).

Ametniku teenistuse kestel ministri otsus esineb tingimusena ametniku mõnede teenistusõiguste teostamiseks tema poolt (Rts. § 25); mõnikord aga ministri loast oleneb nende paheõiguste ulatus, mis on ametniku suhtes seaduse poolt antud teenistuse huvides (Rts. §§ 33, 34, 35).

b) Ametnikkude teenistuse korraldamine ja nende teenistustegevuse juhtimine. Ministeeriumide korralduse põhialused on praegu kindlaks määratud Vms. poolt. Selle seaduse §§ 15 ja 17 järgi ministeeriumide valitsuste ja osakondade jaotus alaühikuteks kui ka iga ministeeriumi asjaajamise reeglite andmine toimub V. V.-e määrus-

⁷ Sellele seadusele edaspidistel viidetal tähendatakse teda: Rts.

⁸ Vt. politseiametnikkude ametissenimetamise mitmeid vorme Politseiasutuste kujundamise määruses §§ 27—30 (RT 177/178—1925).

⁹ Ülikooli seaduse §§ 37, 63, 66 (RT 122/123—1925).

tega. Vms. ning tema §§ 15 ja 17 põhjal V. V.-e poolt antavate määruste raamides ministril on õigus korraldada teenistuskäigu ja asjaajamise üksikasju ministeeriumis. Sii kuulub ka ministri õigus otsustada ministeeriumi peajaotuste (valituste ja osakondade) vahel tekkivaid kompetentsi vaidlusi (Vms. § 16). Samade ministri hierarhiliste volituste hulka tuleb juurde lisada ministri õigus kindlaks määrata ministeeriumi ülemääraste riigiteenijate koosseisu¹⁰.

Ministri ülesandeks on mitte ainult temale alluvate ametnikkude teenistuse korraldamine tema välise külje poolest, vaid ka nende ametnikkude teenistustegevuse sisuline juhtimine. Ministri õigusest ametnikkude tegevuse juhtimise ja juhatamise mõttes räägitakse Ms. art. art. 156 ja 157 pp. 3 ja 4. Selle õiguse teostamise abinõudena esinevad: 1) alluvate organite esitiste puhul ministri poolt antavad ja üksikuid juhuseid ja arusaamatusi puudutavad seletused, ning 2) ministri poolt omal algatusel antavad üldilmelised aktid ehk nõndanimetatud juhtnõõrid ning individuaal-konkreetsel iseloomuga aktid ning käsud. Nende ministri poolt lähtuvate juhtnõõride ja käskude kohastava jõu piirid temale alluvaile ametnikele on kindlaks määratud Rts. § 26-s sisalduvate reeglitega.

c) Ministri järelevalve ametnikkude tegevuse üle on ka üks tema hierarhilistest volitustest. Selle volituse aluseks on Ms. art. 157 p. 2. Ministri järelevalve mõtteks on kindlaks teha, et temale alluvate ametnikkude tegevus ei ole seadusevastane ega erine ministri juhtnõõridest. Järelevalve vahenditena esinevad seletuste esitamine, aruanded ja revideerimised, tema sanktsioonina — ametnikkude distsiplinaar ja kohtulik vastutus, mis teostub ministri algatusel.

d) Alluvate ametikohtade otsuste tühistamine administratiivjärelevalve korras või asjasthuvitatud eraisiku kaebuse põhjal.

Lõpp.

¹⁰ Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 4 (RT 27 — 1927). Vt. ka V. V.-e poolt antud Juhtnõõrid ülemääraliste riigiteenijate koosseisude ja tasude määramiseks ja ajutiste tööjõudude palkamiseks (RT 76 — 1928).

Vallastu panditamine.

A. Brandt.

Vallastu panditamise tingimused on seadusandlused asunud kahele seisukohale. Vene õigus vastavalt Svodi X kõite normidele nõuab, et panditatud vallastu ei jääks panditaja valdusele¹. Rooma õigus, lubades kinnistu panditamist, lubab ka panditatud vallastu valdamist panditaja poolt². Rooma õiguse mainitud seisukoha on omaks võtnud saksa „gemeines Recht“. Aja kestel on üksikutes saksa riikides see olukord muudetud ega lubata enam panditatud asja jätmist panditaja valdusse. Nende osariikide seisukohale on asunud hiljemini ka saksa BGB³. BES ei tunne säärast eitava määrustamist, vastuoksa, seal leiame märkmeid vallastu panditamisest, mis ei nõua panditatud asja üleandmist kreditorile-pantnikule. Pandiõigust defineeriva BES 1335. artiklile⁴ järgnev 1336. art., käsitleb üht pandiliiki — käsipanti (Faustpfand) —, tõendab säärase pandiliigi olemasolu, kus vallastu „ühes sellega“ antakse üle kreditorile⁵. Selle artikli täpsa mõtte järgi on seega vallastu suhtes lubatud kaks liiki pandiõigust: ühel juhul läheb panditatud vallastu pandilepingu sõlmimisel kreditori-pantniku valdusse, kuna teisel juhul tekib pandiõigus valdusõiguse omaniku muutumiseta. 1336. artiklist järelduv tees leiab kinneldust 1348.-st art., mis ütleb: „Pandiõigus, kui ta on tähtajalise nõude tagatiseks, astub jõusse otsekohe, kuid määratud tähtajani pantnik võib nõuda ainult pandi alalhoidmiseks vajalikkude abinõude tarvituselevõttu.“ Kuna tsiteeritud artikkel ei eralda vallastu ja kinnistu panditamist, siis peab eeldama, et ta lubab temas mainitud nõudeõiguse kreditorile ka panditatud vallastu suhtes. Sel nõudeõigusel poleks mõtet, kui panditatud

¹ Svodi X k., I jagu, art. 1671; — I. M. Tjutrjumov, *Zakonõ graždanskie*, Peterburg, 1906, lk. 822; *Ibidem*, *Graždanskoe pravo*, lk. 202 viide 3.

² Dernburg, *Pandekten I k.*, 2. osa, § 264.

³ *Ibidem*.

⁴ Art. 1335: Pandiõigusega mõistame säärast õigust võõra materiaalsele või immateriaalsele asjale, mille tõttu see asi on kreditori nõude tasumise tagatiseks.

⁵ Sõnad „ühes sellega“ on mõistetavad ainult kui viide, mis nõuab, et panditatud asja üleandmise ja panditaja poolt pantuse loomise tahte vahel peab olema juriidiline seos.

asi oleks pantniku valduses, mispärast peab järeldama, et seaduseandja loeb mõningail juhtudel seaduslikult panditatuks ka säärast vallastut, mis pole eemaldatud panditaja valdusest.

Arvestades kaht mainitud erinevat seisukohta tekib küsimus, mis seisukohta peaksime pooldama meie uue tsiviilseadustiku koostamisel? Küsimuse otsustamisel peaksime silmas pidama, et panditatud vallastu eemaldamise nõuet panditaja valduselt võime mõista kahesuguselt. Esiteks, kui juriidilist normi, mis annab pandile reaalse, mitte konsensusaalse, lepingu ilme, s. o. muudab selle sääraseks kokkuleppeks, kus asja üleandmine pole tekkinud kohustise täitmine, vaid juriidiline fakt, ainult mistõttu tekivad vallastu pantuse kontrahentide õigused ja kohused. Teiseks võib mainitud normi interpreteerida sääraselt, et panditatud vallastu eemaldamine panditaja valdusest pole vajalik selleks, et lugeda seega toimunuks pantus (Pfandverhältnis), vaid ka kolmandatele isikutele kohusliku pandi asjaõiguse tekkimiseks. Pantuse hindamine reaallepinguna kutsub esile kaaluvaid vastuväiteid. Selle seisukoha järjekindel teostamine annaks panditajale suured võimalused teotseda kreditori kahjuks, ilma et temal oleks vaja sellest karta kahjulikke järeldusi iseendale. Mitte tunnustades panditaja valduselt võetud vallastu pandilepingu juriidilist tähendust, peame vallastu panditajale lubama sama vallastut müüa või teiskordselt panditada. Säärase õiguse tunnustamist ei luba eetika reeglid, eriti veel juhtudel, mil kreditor ei võtnud panditatud asja valdust üle põhjusel, et see on võlgniku hädavajalik tööriist. Pole võimalik ka tunnistada pandilepingut tühiseks juhul, kui panditaja kreditori pettes pani pandiks lubatud väärtusliku asja asemel väärtusetu asja, kuna vastasel korral kreditoril puuduks võimalus nõuda panditajalt täiendavat võla kindlustamist neis piires, mis vastaksid kontrahentide kokkuleppele⁶.

Eelöeldu alusel peame eitama vallastu panditamise tunnustamist reaallepinguna ja arvama õiglaseks juriidilist normi, mille järgi vallastu eemaldamine panditaja valduselt tunnistatakse pandi asjaõiguse tekkimise vajalikuks eelduseks. Säärasel korral pantnikul, kelle valduses on panditatud asi,

⁶ Sellele kohustisele omistasid tähelepanu juba rooma juristid.

oleks nõuete rahuldamisel eesõigus nende kreditoride ees, kellele on panditatud sama asi, kuid valduse üleandmiseta.

Sama juriidiline printsiip on teostatav ka juhul, kui on vaieldamatult tõestatav (näit. notariaalses korras valmistatud dokumentidega) pantuse vanaduse järjekord, s. o. säärasel korral kreditoride nõuete rahuldamisel kuuluks eesõigus sellele kreditorile, kellele esimesena panditati teatav vallastu, kuigi panditatud asja valdus kuulub hilisemale pantnikule. Edasi peaks põhimõtet, mis annab vallastu panditamisele — panditatud asja üleandmiseta — ainult isikulise, mitte asjalise loomuse, kohaldama mitte üksnes käsipandi valdajate huvide kaitsele, vaid laiendama ka pandiga kindlustamata võlakohustisile. Siinjuures pole nähtavasti põhjust eraldada nõuete rahuldami konkursi korras täitetoiminguid kohtuotsuste alusel. Kreditoride seisukohalt poleks lubatav, kui võlgnik, kes kasustab, valdab ja omab korraldusõigust mõne väärtusliku asja suhtes, saaks ära hoida selle asja üleskirjutamist ja sunniviisilist müümist põhjusel, et ta mõningate dokumentidega tõendab selle asja panditamist kas või oma sugulasile või tuttavaile. Ei saa eitada, et isikuil, kes sõlminud panditamislepingu, oleks sagedasti soovitatav anda vallastu pandile asjaõiguslik loomus ka ilma et seega muutuks panditatud asja valdaja. Eriti on see mõeldav võlgniku igapäevse tööriista panditamisel. Olulist tähendust sellele olukorrale seaduseandja ei saaks siiski anda, kui ta ei taha rikkuda tänapäeva krediidi aluseid⁷.

Eelöeldust järeldub, et meie uues tsiviilseadustikus peaks sõnaselgelt ja kategooriliselt olema väljendatud, et: 1) pandiõigust vallastule ei saa olla panditava asja eemaldamiseta panditaja-võlgniku valdamisest ja 2) panditajalt panditatud asja valduse eemaldamise nõude mittetäitmine ei muuda pantust, kui pantija ja panditaja vaheliste vahenditute õiguste ja kohuste allikat, tühiseks. Esimesest punktist märkame, et BES nõue: „panditatud varanduse üleandmine pantnikule“ on asendatud nõudega: „panditaja valduselt eemaldada“. Seda seisukohta motiveerivad järgmised kaalutlused: fakt, et kohustise täitmist tagav asi on võlgniku valdamisel, on ohtlik selle isiku huvidele, kes mainitud asjast loodab kindlustust oleva kohustise täitmiseks, kuna eeldatakse, et isik, kes val-

⁷ Dernburg, Pandekten I k., 2. osa, § 264.

dab asja, omab selle asja suhtes korraldamisõigust enda heaksarvamisel. Selle eelduse kõrvaldamise ainsaks abinõuks pole asja valduse üleandmine kreditorile, vaid siin piisab juba nn. sekvestrist, s. o. panditatud vallastu üleandmisest kolmandale isikule, keda kontrahendid volitavad vallastut hoidma kreditori ja võlgniku vahelise juriidilise vahekorra likvideerimiseni, s. o. võla tasumiseni või võlga tagava asja sunniviisilise müümiseni.

Itaalia uus vandekohus.

R. Rägo.

1. juulil 1931. a. jõustus itaalia uus vandekohtu seadus. See seadus moodustab ühe osa suurest kohtuseaduste reformist, mis alguse sai 1925. a., mil parlament volitas valitsust välja töötama uut kriminaal-, kriminaalprotsessi- ja kohtute seadustikku. Itaalia kriminaalprotsess ja kohtuteseadustik polnud 1925. a. sugugi vanad. Kriminaalprotsessiseadustik oli loodud alles 1913. aastal. Ta sisaldas rea uudsusi ja omapärasusi kaasaegsete protsesside hulgas, muu seas ka vandekohtu alal. Itaalia vandekohtu ehitus ja menetlus erines kaudis oluliselt klassilisest prantsuse vandekohtust. Erinevused olid viimase parandamise otstarbel sisse toodud. Ometi ei suutnud need parandused rahuldada uue riigikorraga Itaaliat ja 1931. a. seadus tegi üldse lõpu klassilisele vandekohtule.

Et paremini aru saada reformi sisust, anname esialgu lühikese pildi 1913. a. seadustiku vandekohtust. Vandekohtunikeks võisid Itaalias olla õige laialdastest ringkondadest mehed. Nende komplekteerimisviis sarnanes üldise korraga. Vandekohtunikukond koosnes 10 vandekohtunikust ja varuvandekohtunikest; ametkohtunikkude kolleegiumi asemel juhatas vandekohut esikohtunik üksikkohtunikuna. Nagu mujalgi, nii pidi vandekohtunikkude kolleegium otsustama süüküsimuse, ametkohtunik aga määrama karistuse. Oli kohtu juurdlus lõppenud, siis formuleeris esikohtunik süüküsimused, millele vandekohtunikud pidid andma vastuse. Küsimuste redaktsiooni kohta võisid sooviavaldusi esitada prokurör ja pooled. Lõplikult fikseerinud küsimuste teksti ja selle alla kirjutanud, eemaldas esikohtunik kohtusaalist

publiku ja kohtualuse. Saali jäid vaid esikohtunik, vandekohtunikud, prokurör, sekretär, iga kohtualuse poolt üks kaitsja; kui kohtualuste kaitsehuvid olid ühised, siis võis saali jääda ainult üks kaitsja. Esikohtunik selgitas vandekohtunikele, kuidas neil tuli küsimustele vastata, mis mõte on ühel või teisel küsimusel ja milline tagajärg on ühel või teisel vastusel. Vandekohtunikud ise võisid pärida ka esikohtunikult seletusi ja selgitusi. Ei tohtinud esikohtunik mingil kombel tõendeid hinnata ega avaldada protsessi kohta oma vaateid. Iga vastamisele tulev küsimus kanti eri lehekesele. Iga vandekohtunik sai säärase küsimusega erilehekese. Sellele pidi ta kirjutama kas „ja“ või „ei“. Vandekohtunik võis ainult hääletada. Absoluutselt oli keelatud kaaskohtunikkudega nõutlemine ja üldse nendega rääkimine. Vastuse kirjutamine pidi nii toimuma, et naaber ei näinud, mis teine kirjutab. Selle võimaldamiseks oli igal vandekohtunikul ees pult kõrgete äärtega, mis võimatuks tegi naabri vastamise jälgimise. Sedelid käänati kokku, sekretär korjas nad ära ja esikohtunik asus neid avama. Vastamata ja arusaamatute vastustega sedelid loeti kohtualuse kasuks. Tulemused märgiti protokollis. Samal viisil toimetati iga küsimusega, kuni kõigile oli vastatud. Hääletamine pidi toimuma katkestamatult. Ei prokurör ega kaitsjad võinud ennast esikohtuniku tegevuse vahele segada. Süüdimõistmiseks oli vajaline kümnest vähemalt kuus häält. Häälte pooleksminekul tuli esikohtunikul kuulutada õigeks mõistev otsus. Kui süüdimõistev otsus oli tehtud ainult kuue häällega, siis oli esikohtunikul õigus motiive toomata anda see asi lahendamiseks uuele vandekohtunikukonnale. Olid vandekohtunikud süü jaatavalt otsustanud, siis oli esikohtuniku kohus määrata karistus (§§ 438—470)¹. — Asiallumuse järgi allusid vandekohtule raskemad süüteod.

Nagu öeldud, tegi 1931. a. seadus sellele lõpu. Miks seda tehti, seda põhjendab kohtuministri Rocco seletuskiri kuningale². Minister väidab, et vandekohus on olnud nn. rahva suveräänsuse väljendus. Tema on teetsenud rahvakohtuna vastandiks ametkohtule, kui kuninga kohtule. See on analoo-

¹ Codice di procedura penale. Cinque codici. Napoli 1922.

² La relazione al Re dell'on. Rocco, min. della giust. Le leggi, fasc. 7—1931, pag. 392—399.

giline alamkoja, kui rahvavõimu, vastuseandmisega kuninga-
võimule. Rahvakohtuna olevat ta üldiselt näidanud peh-
must kohtualuste vastu. Eriliselt võivat seda niitada Itaalia
vandekohtu suhtes, kus peale muu olevat olnud palju puudu-
likke otsuseid, mis mõnigi kord omandanud skandaalse
iseloomu ja seetõttu langetanud rahva silmis selle kohtu
prestiiži. Fašistlik Itaalia tundvat ainult üht suveräänsust,
see on riigi suveräänsus, ja vastavalt sellele peab ehitatud
olema ka kohus. Minister Rocco ei ole rahvaosavõtu vastu
kohtumõistmisest. Vastuoksa, tema pooldab seda. Tema
otsib vaid vormi, kus see osavõtt annaks maksimaalsed tule-
mused. Selle vormi arvab minister leidnud olevat kohtus,
kus ametkohtunikud ja vandekohtunikud moodustavad ühe
kolleegiumi, kus mõlemad koos otsustavad süü- kui ka karis-
tuseküsimumused. See on kohus, mida meie Saksamaal
tunneme väituritekohtu³ nime all. Üldiselt peetakse väitu-
ritekohut saksa päritoluga. Rocco tõendab näidete varal,
et üksikud Itaalia vürstiriigid on säärast instituuti tundnud
juba XII ja XIII sajandil ja seega ei olevat uus vandekohus
mitte võõra, vaid itaalia päritoluga.

1931. a. seadus jätab kohtule endise nime — vandekohus
— la corte d'assise. Asiallumuse kohaselt kuuluvad vandekohtu
arutada süüteod, mille eest seadus ähvardab surmanuhtlu-
sega, sunnitööga⁴ või türmigaga, mille vältus ei ole vähem kui
karistus 8—12 aasta piirides⁵. Igas apellatsioonikohtu⁶
ringkonnas asutatakse üks või mitu vandekohtu jaoskonda⁷.
Vandekohus moodustab ühe apellatsioonikohtu osakonna
(art. 1). Vandekohus koosneb kahest ametkohtunikust ja
viiest vandekohtunikust ehk assessorist. Esikohtunikuks on
üks ametkohtunikest, kes on aastaks nimetatud sellele kohale

³ Das Schöffengericht.

⁴ Sunnitöö ei ole päris täppis, itaaliakeelne nimetus on *ergastolo*.
Ergastolo on eluaegne kinnipidamiskaristus. Teda kantakse erilistes vang-
lates. Kinnipeetav on kohustatud päeval tööd tegema, ööks eraldatakse
vangid eri kongidesse. Art. 22, Codice penale, Roma, Istituto Poligrafico
dello Stato Libreria 1930 — Anno IX.

⁵ Art. 29. Codice di procedura penale, Roma, Istituto Poligrafico
dello Stato Libreria 1930 — Anno IX.

⁶ Vastab meie Kohtupalatile.

⁷ R. decreto 23 marzo 1931, n. 249. Ordinamento delle Corti di
assise. Le leggi, fasc. 7, 8 — 1931; pag. 392—402.

kuningliku dekreediga (art. 2). Vandekohus peab istungeid normaalselt oma alalises asupaigas, aga apellatsioonikohtu esimees on õigustatud motiveerimata määrata istungi ka mujal. Isikute arv, kes võivad olla vandekohtunikeks, on võrreldes vana seadusega tunduvalt kitsendatud. Minister Rocco motiveerib seda asjaoluga, et kohtuniku tegevus nõuab kõrget hariduslikku ja moraalselt taset. Vandekohtunikeks võivad olla ainult mehed 30—65 aasta vanuses, kelle kodanlikud ja poliitilised õigused kitsendamata, kes moraalselt laitmatud, riigiustavad ja kuuluvad järgmistesse kategooriatesse: Suure Nõukogu, Senati, Saadikutekoja, Korporatsioonide Nõukogu, akadeemiate liikmed; suuremate kogukondade valitsuste esimehed; teaduslike ja kunstiteoste autorid; kõrgemad riigiametnikud; kõrgemad fašistliku partei organite ametnikud; üldse kõrgema haridusega isikud; keskkooli lõpetanud need, kes maksavad riigile aastas vähemalt 1000 liiri otseseid makse (art. 4). Vandekohtunikeks ei saa olla, nagu mujalgi, kohtu-, politsei- ja tegevas kaitseväeteenistuses olevad isikud ja advokaadid (art. 5). Iga vandekohtu jaoks määratakse kindlaks kuningliku dekreediga assessorite arv. Assessorite eneste valik ja nimetamine toimub järgmiselt: Kogukondade esimehed peavad nende isikute nimekirju, kellel on õigus olla vandekohtunikeks. Nimistu esitatakse vaatamiseks ja asjasthuvitatul on õigus nõuda oma nime ülesvõtmist, kui seda pole tehtud. Teatava tähtaja järel saadetakse see nimistu apellatsioonikohtu esimehele, kes ühes prokuröri ja valivad sellest välja isikud, keda nemad esitavad kohtuministrile vandekohtunikeks nimetamiseks. Kohtuministrile esitatav nimistu peab võimalikult kaks korda ületama tarbarvu (art. 7—9). Kohtuminister kontrollib veel kord saadud nimistut ja valib sealt välja tarvilise arvu isikuid, keda esitab kuningale assessoriteks nimetamiseks iga vandekohtu jaoks. Assessorid nimetatakse kaheks aastaks. Ameti vastuvõtmine on kohuslik. Tõsistel põhjustel on võimalik assessorit enne tähtaega kuningliku dekreediga kohtuministri ettepanekul tagandada. Missugused need tõsised põhjused on, seda seadus ei nimeta. Sessiooni vandekohtunikud moodustatakse järgmiselt. Vana aasta lõpul määratakse erilisel kohtuistungil lehekestele jaoks vandekohtu assessorite nimed. Lehekesed pannakse kokku ja lastakse urni. Urn pitseeritakse kinni ja hoitakse apellatsioonikohtus.

Teistesse urnidesse paigutatakse iga tribunaali piirkonnas elavate assessorite nimesedelid. Need urnid hoitakse vastavate tribunaali kohtute asupaigas. Tribunaal vastab meie rahukogu esimese astmele. Varakult enne vandekohtu istungjärgu algust võtab vandekohtu esikohtunik prokuröri ja sekretäri juuresolekul urnist välja üheksa sedelit. Sedelitel märgitud üheksa assessorit kutsutakse kohtusse. Esimesed viis ilmunuid sedelite väljavõtmise järjekorras moodustavad sessiooni vandekohtunikkonna (art. 14, 15). Peaks aga vabandavatel põhjustel ilmunata jäämise ja taandamise tõttu vandekohtunikkonna arv langema alla viie, siis täiendatakse vandekohtunikkude arvu sellel teel, et võetakse sedelid teisest urnist, mida hoitakse tribunaali asupaigas, ja kutsutakse väljatõmmatud sedelitel märgitud assessorid jalamaid kohtusse (art. 15). Vandekohtunikud koostatakse vandekohtu kogu istungjärgu tarvis. Kui on tegemist kauakestvate protsessidega, siis võtab esikohtuniku korraldusel kohtuistungist osa peale viie assessori veel varuvandekohtunik. Viimane on selleks, et igaks juhuks olla valmis asetama mingil juhul välja langevat vandekohtunikku. Varuvandekohtunik võtab osa kohtuistungist otsuse tegemiseni. Ei ole otsusetegemiseni keegi vandekohtunikkonnast välja langenud, siis on varukohtunik ülesande täitnud ja on vaba. Kohtu menetluse kestel on vandekohtunikel samad õigused, mis ametkohtunikelgi. Peaks kohtul lõppmenetluse kestel tekkima tarvidus lasta täita mõnd ülesannet mõnel kolleegiumi kuuluval kohtunikul, siis peab selleks olema ainuüksi ametkohtunik (art. 20). Otsused tehakse vandekohtus häälteenamusega. Iga formuleeritud küsimust hääletatakse. Esiteks avaldavad oma arvamuse vandekohtunikud ja siis ametkohtunikud. Vandekohtunikud omakorda avaldavad arvamused vanaduse järjekorras⁸, alates aastatelt noorimaga. Kohtuotsuse kirjutab ja valmistab kas esikohtunik või teine ametkohtunik⁹. Edasikaebamise kord vandekohtu otsustele on ainult kassatsiooniline. Assessoritele makstakse reisuraha ja iga kohtumõistmise päeva eest 50 liiri (art. 22).

* *
*

⁸ Art. 473, Codice di procedura penale 1930. a.

⁹ Art. 473 *ibid.*

Itaalia vandekohtu reform on kriminaalpoliitiliselt suure tähendusega. Itaalia on teine suurriik, kes pärast maailmasõda hävitas oma klassikalise vandekohtu. Esimene oli Saksamaa, kes seda tegi 1924. a. 22. märtsi seadusega. Mõlemate maade reformides on palju ühist. Mõlemad jätsid püsima nime vandekohus, mõlemad asendasid klassikalise vandekohtu väituritekohtuga. Vahe saksa ja itaalia uue vandekohtu vahel seisab vaid selles, et Saksamaal vastavalt selle riigi demokraatlikule korrale komplekteeritakse vandekohtunikud kõikidest rahvakihtidest, juurde arvatud ka naised. Itaalias kui tugevasti tsentraliseeritud riigis on ringkond, kust vandekohtunikud komplekteeritakse, väga kitsas. Selle ringkonna moodustavad peamiselt isikud, kes juhivad käesoleval ajal aktiivselt riiki. Olgu kuidas ka on lahkuminekutega nende maade vahel, üks asjaolu on neil mõlematel ühine: mõlemad on kaua aega tundnud klassikalist vandekohut, mõlemad on sellest aja jooksul üle kasvanud ja sellele lõpuks pööranud selja. Kas rahuldab neid riike vandekohtu nime all teotsev väituritekohus? Kahtleme väga. Kas ei ole mitte õigus neil juristidel, kes väidavad, et väituritekohus ei ole muud kui samm reformile lähemale, mis täielikult likvideerib rahva osavõttu kohtumõistmisest.

**Vastuseks hr. K. Grau märkmetele artikli puhul:
„Kas jätta hagi läbi vaatamata kriminaalkohtus kohtualuse õigeksmõistmise puhul“¹.**

H. Jucum.

KKS § 16 kõneleb süütegudest, mille kordasaatja on ilmestunud, ja määrab kindlaks, et kaebealuse kohtulikku jälitamist ta kriminaalse vastutuse suhtes üldse ei või alustada, kuna alustatud kriminaalsüüdistus kuulub lõpetamisele samas § loendatud viiel põhjusel. § 16 arvestavad kohtud (KKS §§ 52¹, 277, 528, 547), prokuratuur (KKS § 510) ja kohtu-uurijad (KKS § 277).

KKS §§ 17 ja 18, mille kohaldamine kuulub ainult kohtutele, puudutavad hagi arutamist kriminaalkohtus § 16 ette

¹ „Õigus“ 1931. nr. 7.

nähtud juhtudel, kusjuures § 17 nõuab, et hagi, mis esitatud kohtule enne kriminaalasja lõpetamist § 16 põhjal, arutaks ja otsustaks kriminaalkohus, kuna § 18 järgi kuulub hagi, mis esitatud kohtule pärast kriminaalasja lõpetamist § 16 põhjal, arutamisele ja otsustamisele tsiviilkohtus. Olgugi et hr. Grau loeb § 17 olemasolu ebaloomulikuks ja suuremaks puuduseks KKS-s, siiski ei lange seega tähendatud § seadustikust välja ega kaota oma maksvust. Igatahes ei käi see § KKS § 30 ja TKS § 5 vastu. Hr. Grau vaie põhineb muu seas ka KKS §§ 277 ja 528. Kuid neis paragrahvides üldse ei mainita hagi ja seega langeb ära hr. Grau vaide alusmüür. Kui neis asjus, mis kohtu poolt lõpetatakse §§ 277 ja 528 alusel, on uurimisel esitatud hagi, siis otsustab kohus selle hagi saatust KKS §§ 17 ja 18 põhjal, kui kriminaalasja lõpetamise põhjuseks on üks § 16 loendatud asjaoludest.

Hr. Grau väidab, et KKS § 7 järgi „hagi tuleb lahendamisele tsiviilkohtus, kui kriminaalkohtus asja otsustamine on võimatuks muutunud ja uurimine seistatud kurjategija mitteleidmisel või viimase vaimuhaiguse tõttu.“ Kuid ta jätab ütlemata, et § 7 järgi nimetatud asjaoludel see toimub ainult kriminaalkohtus hageja esitatud palvel hagi jätta läbi vautamata kriminaalkohtu poolt. Ta ei arvesta ka seejuures, et TSK § 6 järgi, kui asjaarutamine tsiviilkohtus pole lõpule viidud kaebeluse tabamise või tervistumise momendil, asjaarutamine tsiviilkohtus seistatakse kriminaalasja otsustamiseni. Kui aga tsiviilkohus on hagi otsustanud enne kaebeluse tabamist või tervistumist, siis KKS § 29 järgi kriminaalkohus pole seotud tsiviilkohtu otsusega, vaid otsustab kriminaalasja iseseisvalt.

Hr. Grau heidab KKS-st välja ka § 31, leides, et viimane on eksikombel sattunud KKS-sse, kuna selle oleks pidanud paigutama TKS-sse. Ma ei julgeks nii talitada. Kõrvutades § 31 ja § 771 p. 1 näeme, et mõlemas paragrahvis räägitakse teost, mis on süüdistuse aluseks olles tunnustatud kohtu poolt mittekarakteristavaks, ning süüteost, mille kordasaatjal ta tegu ei arvata süüks. KKS § 771 p. 1 määrab neil asjaoludel, kuidas talitada süüdistusega, nimelt süüdistust ei lõpetata, vaid kohtualune mõistetakse õigeks, kuna § 31 seletab, kuidas talitada hagiga, nimelt hagi ei kõrvaldata arutamisest, tähendab, hagi otsustatakse. Sest hagi kõrvaldamata jätmisest ei võiks rääkida, kui § 31 oma sisu poolest käiks tsiviilkohtu

kohta. Iseenesest on mõistetav, et kriminaalkohus, niisama kui ka tsiviilkohus, hagi aluse äralangemisel ei hakka ega pea „järele katsuma ja selgusele jõudma, kas ei peitu vahest ometi kohtualuse teos maksva tsiviilseaduse normidest ülestumist, s. o. kas ei sisalda kaebealuse tegu eneses tsiviildelikti, mis võib hagi aluseks olla samuti kui kriminaaldelikt.“

Mina arvan, et KKS § 31 ette nähtud asjaoludel, kui hagi alus on ära langenud, tuleb hagi kriminaalkohtus tagasi lükata. Seejuures poleks midagi katki ega võiks juttu olla *res judicata*'st, kui hagi esitatakse tsiviilkohtule päris uuel alusel. Ma küsiksin, missuguseks otstarbeks oleks seaduseandja pidanud § 31 paigutama TKS-sse? Seadusejõusse astunud kriminaalkohtu otsus on KKS § 30 järgi kohuslik tsiviilkohtule, kui teatava süüteo tsiviilõiguslikud tagajärjed tulevad otsustamisele tsiviilkohtus pärast kriminaalasja arutamist, ainult järgmiste küsimuste kohta: ons kuriteo sündmus aset leidnud, ons ta tekkinud kohtualuse teo läbi ja missugune on selle teo iseloom. On ju olemas TKS § 7, kus öeldakse, et hageja ei kaota õigust hagi esitamiseks tsiviilkohtule, kui kriminaalkohtu seadusejõusse astunud otsusega kohtualune on õigeks mõistetud. Hr. Grau toob näitena selleks, et KKS § 31 ette nähtud asjaoludel tsiviilkohus võiks rahuldada hagi, mis kriminaalkohtu poolt on tagasi lükatud. Ta kirjutab: „Näiteks meie kohtupraktisest oleksid juhud, kus isesõitva aurukatla korstnast tulnud sädemete läbi on tee ääres asuvad hooned põlema süttinud ja maha põlenud. Kriminaalkohus on pea alati neil juhtudel süüaluse õigeks mõistnud, kui katlakorsten oli korras ja sädemetepüüdjaga varustatud, leides, et süütegu on tõestamata, sest katla omaniku tegevuses puudub *culpa*, millest räägitakse kriminaalseadustikus.“

Esimesest lausest saan nii aru, et on olemas juhud, kus vastuvaidlematult selge, et hooned on aurukatla korstnast tulnud sädemete läbi põlema süttinud. Teisest lausest loen välja, et kohtud neil juhtudel pea alati on süüaluseid õigeks mõistnud, kui aurukatla korsten oli korras ja sädemetepüüdjaga varustatud. Ma ei tahaks uskuda, et kohtud, kui selge oli, et hooned on põlema süttinud aurukatla korstnast tulnud sädemete läbi, oleksid õigeksmõistvaid otsuseid teinud põhjendusega, et aurukatel oli kõige paremas korras! Hr. Grau, kas tõesti nii? RNS § 95 järgi karistatakse süüdlast tule hooletu

(*olgu culpa gravis* või *levis*) käitlemise eest väljaspool hooned. Kui on tegemist aurukatlagaga, mis on kõige paremas seisukorras, kuid laseb korstnast sädemeid välja, siis on säärane aurukatel hädasohtlik ja säärase aurukatlagaga hooletu käitlemine on karistatav RNS § 95 järgi.

Hr. Grau heidab KKS ja TKS loojale ette, et ta tarvitab väljendit „hagiläbi vaatamata jätta“ KKS-s teises mõttes, kui TKS-s. Kuna TKS järgi hagi läbi vaatamata jätmise korral hagi üldse ei arutata, arutatakse KKS järgi igal juhul hagi alus süüteo piirides ja ainult hagi suurus jääb arutamata. Olgu lubatud seaduseandja kaitseks pöörata tähelepanu §§ 7, 18, 19, 20 ja 594, ainult neis paragraafides räägitakse hagi läbi vaatamata jätmisest kriminaalkohtu poolt, ja väita, et neil juhtudel ei arutata üldse hagi ei aluse ega suuruse poolest.

Lõpuks pean tähendama, et minu teades ei luba ükski seadustik hagi esmakordset arutamist apellatsiooniasemes ega kaitse seda ka teooria.

Arutlusi.

Protestitud blankožiiroga vekslite edasiandmine kehtiva õiguse järgi.

Konrad Kongo.

Kehtiv Veksliseadus (V. S.)¹ ütleb sõnaselgesti, et protestitud või protestimata vekslit, mille tähtaeg on möödunud, võib anda edasi üldisel alusel pealkirjade (žiirode) järgi². Nõnda võib anda edasi mainitud normi järgi blankožiiroga vekslit, mille tähtaeg möödunud, teistele isikutele ka ilma žiirota³.

Kui veksel on protestimata, siis ei saa selle vekslite järgi tekkida mingit kahtlust vekslite ettenäitaja õigusepärasuses, kes esitab blankožiiroga vekslite kohtule enda heaks sissenõudmiseks, sest kohus on niisugusel puhul seotud V.S. § 23 seadeldud eeldusega (presumptiooniga), et vekslite esi-

¹ Ustav o vekseljah, izd. 1903 g. VSK t. XI, 2.

² V. S. § 56.

³ V. S. § 18.

taja on vekslivõlgniku kreditoriks ja pole õigustatud jätma rahuldumata nõuet blankožiiroga vekslivõlgniku järgi, mille tähtaeg on möödunud ja mis antud edasi ilma žiirota pärast tähtaega, sest kehtiv V. S. ei nõua žireerimise aja äratähendamist vekslil (tegelikus elus seda ka ei praktiseerita) ja vekslit pole näha, mil teostus tema edasiandmine.

Analoogiliselt peaks samuti tunnistatama õigusepäraseks vekslipidajaks isik, kes esitab blankožiiroga kolmanda isiku nimel protestitud vekslit ilma selle isiku žiirota, kelle nimel veksel on protestitud, sest vekslivõlgniku protesti akt ei muuda vekslit blankožiirot nimeliseks.

Endine Vene Senat asus kõikuval seisukohal selle küsimuse otsustamisel juhul, kui blankožiiroga protestitud veksel oli antud edasi vekslivõlgniku protestiks esitaja isiku žiirota isikule, kes varem polnud žireerinud sama vekslit. Mõnel juhul endine Vene Senat otsustas selle küsimuse eitavalt, seletades, et protestitud blankožiiroga vekslit ei või anda edasi ilma selle isiku žiirota, kelle nimel veksel protestitud, ja isikut, kes omandas vekslit eeltähendatud žiirota, ei või lugeda õigeks vekslipidajaks⁴. Mõnel juhul endine Vene Senat aga otsustas selle küsimuse jaatavalt, seletades, et pole tarvis vekslivõlgniku protestimiseks esitaja žiirot vekslivõlgniku edasiandmisel pärast selle protestimist juhul, kui viimane žiirot on blanko.

Asudes kõikuval seisukohal protestitud blankožiiroga vekslivõlgniku edasiandmise küsimuses protestiks esitaja isiku žiirota isikule, kes polnud vekslit žireerinud, endine Vene Senat asus kindlal seisukohal protestitud vekslivõlgniku edasiandmise küsimuses hilisemate omandajate käest eelmistele omandajatele-žirantidele ja korduvalt seletas, et selleks pole tarvilikud žiirod, sest üksi vekslivõlgniku viibimine eelmise žirandi käes loob seadusliku eelduse, et ta on viimase vekslipidajaga õiendanud oma arved, s. o. vekslivõlgniku välja ostnud, ja sunnib tunnistama teda õigeks vekslivõlgniku pidajaks⁵. Niisugune on ka meie kohtute praksis.

Nõnda võib vekslit tema tagasiminekul anda vekslivõlgniku protestiks esitajalt eelmistele žirantidele ka ilma žiirota. Loomulikult võivad eelmised žirandid anda vekslit edasi ka

⁴ End. Vene Senati tsiv. kassats. depart. otsus nr. 85—1901. a.

⁵ End. Vene Senati tsiv. kassats. dep. otsused nr. 92—1897. a., nr. 280—1878. a., nr. 7 — 1910. a., nr. 114 — 1910. a.

isikutele, kes pole selle vekslit žirandid⁶, ja nüüd protestitud blankožiiroga vekslit edasiandmise küsimust võib asendada küsimusega, kas vekslile blankožiiro kirjutaja isik on kohustatud varustama vekslit kahe žiiriga: ühega edasiandmise puhul enne protestimist ja teisega pärast protestimist.

Endine Vene Senat seda küsimust kaaludes leidis, et pole olemas seadust, mis nõuaks isikult, kes kirjutanud vekslile blankožiiro enne vekslit protestimist, et ta oleks kohustatud kirjutama teise samase žiiriga selle vekslit edasiandmiseks peale vekslit protestimist⁷. Protestitud vekslit väljaostja blankožirant „on õigustatud esitama seda vekslit sissenõudmiseks eelmiste žirantide käest (V. S. § 53) või andma seda edasi (V. S. § 17) ja seejuures ka teise žiiriga, kui tema oma žiiriga oli blanko (V. S. § 18)“⁸.

Oma otsuses 10. maist 1910. a. end. Vene Senati tsiviilkassatsiooni departemangu osakond seadis protestitud blankožiiriga vekslit edasiandmise küsimuse uue žiiriga rõõbiti ja otsustas selle jaatavalt, seletades, et V. S. ei sisalda normi, mille põhjal blankožiiriga veksel protesti akti järgi muutuks vekslit protestimiseks esitaja isiku nimeliseks veksliks (v litšnõi), mis niisuguse vekslit edaspidise edasiandmise jaoks nõuaks erilist pealkirja isikult, kelle nõudel veksel on protestitud, ja seepärast blankožiiriga protestitud vekslit ettenäitaja peab loetama õigusepäraseks vekslipidajaks ka selle isiku žiiriga, kelle nimel veksel on protestitud⁹.

Eeltähendatud otsuses end. Vene Senat on tõstnud üles küsimuse protestiakti mõju kohta vekslit blankožiiriga ja otsustanud, et protestiakt ei muuda blankožiiriga nimeliseks, mispärast protestitud blankožiiriga veksel võib tsirkuleerida ka ilma selle isiku žiiriga, kelle nimel veksel on protestitud. See seisukoht on kahtlemata õige, sest vekslit protestimine on seatud kehtiva õiguse järgi vekslit mittemaksmise ametlikuks tõestamiseks ja toob endaga kaasa V. S-s tähendatud tagajärjed¹⁰, mille loendis puudub blankožiiriga vekslit muutmise nimeliseks veksliks, mispärast on ka lubamatu tulla

⁶ V. S. § 56.

⁷ End. Vene Senati tsiv. kassats. dep. otsus nr. 957 — 1875. a.

⁸ End. Vene Senati tsiv. kassats. dep. otsus nr. 7 — 1910. a.

⁹ Kaminka A. I., Ustav o vekseljah, 4 izd., Kaunas 1928. a., lk. 281, nr. 51 ja § 17 seletuste 12. §.

¹⁰ V. S. §§ 49 jj.

vastupidisele seisukohale, sest V. S-t, kui eriseadust, ei või tõlgitseda laiendavalt. Kuigi asuda seisukohale, et blankožiiro kaotab protestiaktiga iga vekslietenäitaja legitimatsiooni ja näitab vekslit protestiks esitajat, kui blankoveksli pidajat¹¹, siis, võttes arvesse, et pole nõutav vekslit žireerimine isiku poolt, kes esitanud vekslit protestimiseks, vekslit tagasimineku puhul¹² ja et pole tarvilik (ega pole ka mõtet) protestitud blankožiiroga vekslile teise žiiriga kirjutamine tema edasiandmisel pärast protestimist isiku poolt, kes selle juba varem žireerinud (pealegi on ta seejuures õigustatud kustutama teise žiiriga [V. S. § 52]), siis tuleb lugeda protestitud blankožiiroga vekslit iga ettenäitajat õigusepäraseks vekslitpidajaks.

Vaatamata eeltoodud kaalutlustele ja endise Vene Senati hilisemale praksisele, nõuavad meie kohtud, et blankožiiroga protestitud vekslit edasiandmine peab toimuma uue edasiandepalkkirja põhjal, „millest näha oleks, et see veksel oleks vekslitpidaja poolt (kelle nimel veksel protestitud mittemaksmises) edasi antud peale protestimist“, ja jätavad nõudmise niisuguse vekslit järgi rahuldamata, „kuna vekslit, mis on protestitud mittemaksmises, ei ole näha, et NN üldse oleks õigustatud tähendatud vekslit järgi vekslitandjalt tasumist nõudma,“ nagu kirjutab oma motiivides rahukohtunik. Tartu-Võru Rahukogu leidis, et „rahukohtunik on vaid Veksliseadustiku õige tõlgitsuse põhjal nõudjale käesolevas nõudmises ära öelnud, mispärast rahukohtuniku otsus, mis õige, tuleb kinnitada ja nõudja edasikaebus tagajärjeta jätta.“ Riigikohtu seisukoht käesolevas küsimuses pole allakirjutatud teada.

Nagu eespool nägime, pole kehtiva õiguse järgi protestitud blankožiiroga vekslit pidajalt (kes ei kuulu eelmiste žirantide hulka) põhjendatud vekslit protestiks esitaja isiku või blankožirandi uue žiiriga nõudmine. Ka õiguspoliitiliselt pole niisugune nõudmine vastuvõetav, sest blankožiiroga veksel, kui väärtpaber ettenäitajale, omab ärilises suhtlemises niipalju häid külgi, nagu diskonteerimise kergendus, vekslit ajutise panditamise ja edasiandmise võimalus ilma žii-

¹¹ Müller-Erbach, R., Deutsches Handelsrecht, Tübingen 1928, lk. 473 jj.

¹² Samuti ka Saksa õiguse järgi. Vt. Basch, J., Handelsgesetzgebung und Wechselordnung, Berlin u. München 1924, lk. 270, märkus 14.

rota ja seega hoidumine „minu vastu pööramata“ žiirast, mis kõigutab usaldust vekslile vastu. Blankožiiroga vekslile head küljed ületavad kaugelt temaga seotud kadumise ja kuritarvitamise hädahoju halbused ja seepärast on blankožiiroga vekslid lubatud ka nende riikide seadusandluste poolt, kes keelavad anda välja vekslid ettenäitajale¹³. Ka neie kohtu praksisel pole põhjust teha takistusi protestitud blankožiiroga vekslile edasiandmiseks vekslile protestitakse esitaja või blankožiirandi uue žiirasta.

Võttes kokku eeltoodu, võime seadelda järgmised teesid:

- 1) Protestiakt ei muuda vekslile blankožiirast nimeliseks.
- 2) Protestitud blankožiiroga vekslid võib anda edasi ka ilma selle isiku žiirasta, kelle nimel veksel protestitud, või vekslile blankožiirandi uue žiirasta.

Ülevaateid.

Eesti, Läti ja Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931. a. kestel.

Eesti, Läti ja Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamise mõte pole uus: sellest on aastaid tagasi kõneldud ja vähesel määral ka tegelikult teostatud vastastikuse informatsiooni ja mõnede nõupidamiste korraldamise teel. Sellepärast, kui Leedu valitsus 1931. a. alul pöördus Eesti ja Läti poole ettepanekuga kokku kutsuda 1931. a. suvel Kaunases nimetatud kolme maa õigusteadlaste päev, siis leidis see algatus nii Eestis kui ka Lätis võrdlemisi sooja vastuvõtu.

Jaanuarikuus 1931. a. Kaunases peetud ettevalmistaval nõupidamisel, millest osa võtsid kolme riigi kohtuministeeriumide esindajad, selgitati ja määrati kavandatava konverentsi või päeva päevakord. Eesti esindaja soovitusel võeti päevakorda vekslile ja tsekiseaduse ühtlustamise küsimus, Läti esindajate ettepanekul — tsiviilõiguse konfliktnormide ühtlustamise küsimus, Leedu esindajate ettepanekul — informatsiooniettekanded Eesti, Läti ja Leedu senise seadusandluse ja juriidilise koostöö võimaluste kohta ja lõpuks nõupidamiste läbi-rääkimiste tagajärjel ka maksujõuetusse puutuvate seaduste ühtlustamise küsimus. Päevakorra koostamisel püüti silmas pidada, et esimeses järjekorras tuleksid kõnesse need õigusala, mis: 1) oma iseloomult poleks liialt seotud üksikute rahvaste elu omapärasustega

¹³ Fedorov, A. F., Vekselnoe pravo, Odessa 1906, lk. 350 jj.

ja selle tõttu internatsionaliseerimiseks sobivamad; 2) omavad rahvusvahelises suhtlemises suuremat praktilist tähtsust; 3) ei tingi väga suurte ühiste koodeksite väljatöötamist. Muidugi võivad arvamused küsimuses, missuguste seaduste kokkukõlastamisele või unifitseerimisele tuleks kõige pealt asuda, olla lahkuminevad; võidakse näiteks väita, et tsiviil-materiaalõiguse rahvusvaheline unifitseerimine tuleks esimeses järjekorras käsile võtta, ja seda võidakse ka teatud määral põhjendada. Mainitud nõupidamisest osavõtjad aga väljusid puhtpraktilistest kaalutlustest, et Balti maade õigusteaduslik koostöö on võrdlemisi uus nähtus, mida tuleb veel proovida; see koostöö vajab kogemusi ning populaarsust. Väga suurte koodeksite unifitseerimine on aga nii suur ja tõsine ülesanne, mis eeldab juba proovitud ja kogemustega korraldust.

Päevast osavõtjateks otsustati kutsuda Eesti ja Läti parlamendi juriidiliste komisjonide, kõigi kolme riigi kohtuministeeriumide, kõrgemate kohtute, ülikoolide õigusteaduskondade, kohtupalatite, rahukogude, prokuratuuride, advokaatide nõukogude, kaubandus- ja tööstuskodade, börsikomiteede ja õigusteadlaste seltside esindajad kui ka kõik õigusteadlased, kes soovivad päevast osa võtta.

Päev algas 1931. a. 21. mail. Temast võttis osa Eesti poolt 7, Läti poolt — üle 30 ja Leedu poolt ligi 200 õigusteadlast. Eesti Riigikogu üldkomisjoni esindas rkl. Kleesment; Kohtu- ja Siseministeeriumi ja Kaubandus- ja Tööstuskoda — nõun. Selter, Tartu Ülikooli — prof. Piip (delegatsiooni juht), Vann. Adv. Nõukogu ja Tallinna Õigusteadlaste Seltsi ja Börsikomiteed — vann. adv. Tannebaum. Peale selle võtsid päevast osa vann. adv. Kaber ja Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi osakonna dir. Sonin.

Päeva presiidiumi valiti Eesti delegatsioonist: esimeheks Piip, tema asemikuks — Kleesment ja sekretäriks pr. Kaber; Läti delegatsioonist: esimeheks — Pauljuks, tema asemikuks Jurashevskis ja sekretäriks Kalninsch; Leedu delegatsioonist: esimeheks — Kõrgema Tribunaali esimees prof. Krischtschukaitis ja sekretäriks Vaitonis.

Pärast tervituste ettekandmist Leedu peaministri, Eesti ja Läti saadikute, paljude asutiste ja kümnete organisatsioonide ning juristide poolt ja pärast äsjasurnud prof. Petražitski mälestuse austamist järgnesid informatsioonireferaadid: Leedu prof. Janulaitiselt teemal „Leedu Statuut XIV—XVIII sajandil“, prof. Leonaselt Leedu seadusandluse kohta, prof. Bukovskilt Läti seadusandluse kohta ja Selterilt Eesti seadusandluse kohta, mis referaat, täiendades prof. Saarmanni ja Uluotsa kirjalikke ettekandeid Eesti seadusandluse kohta kriminaal- ja tsiviilõiguse alal piirdus peasjalikult nende küsimustega, mis nimetatud kirjalikkudes ülevaadetes polnud leidnud käsitlust.

Kongressi teine päev algas Leedu vann. adv. Robinsoni ettekandega teemal: „Õiguse ühtlustamine ja Balti riikide järjekorralised seadusandlikud ülesanded“. Referent esitas põhjaliku ja üksikasjalise ülevaate õiguse rahvusvahelise ühtlustamise katsete ja nende tulemuste kohta, analüüsides lähemalt nende katsete pahe- ja hüvekülgi ning edaspidise arengu võimalusi.

Sellele järgnes prof. Piibu ettekanne tsiviilõiguse konfliktnormide ühtlustamise kohta ja prof. Albatsi (Läti) kaasreferaat teemal „Balti riikide konfliktnormide ühtlustamise projektid“. Mõlemad referendid kaitsesid elukoha (domitsiili) või territoriaalsuse printsiipi konfliktnormides, põhjendades seda peamiselt sellega, et Balti riigid ei suudaks kindlustada oma kodanikele, kes asuvad võõrsil, isamaaseaduste kohaldamist, mispärast kodakondsuse põhimõtte maksmapanek tooks meile küll selle printsiibi paheküljed (raskused, mis seotud võõraste seaduste kohaldamisega välismaalastele meie kohtutes), mitte aga selle põhimõtte paremusi. Referentidele vaidles vastu prof. Bukovski, kes osutas mõnele väärnähtustele, mis elukoha põhimõtte kohaldamine võib tuua, näiteks asjaolule, et välismaalased selle printsiibiga spekuloides kasutavad Läti liberaalset abieluseadust selleks, et Lätti asudes teostada seal abielulahutusi. Leedu prof. Beljatzkin avaldas kahtlust, kas territoriaal-põhimõtet võib puhtal kujul teostada ja lootis, et sellest printsiibist, kuigi teda omaks võtta, tuleks teha mõnegi erandi. Nende ettekannete puhul vastu võetud resolutsioonis toonitati konfliktnormide kiire ühtlustamise vajadust, kuid ei mainitud, kas see peab toimuma elukoha või isamaa põhimõtte alusel, jättes küsimuse selle organi lahendada, kelle otseseks ülesandeks tehakse ühiste normide väljatöötamine.

Vahepalaks prof. Kanger (Läti) samal päeval refereeris dokumentide teaduslik-kohtulikust ekspertiisist, saates oma ettekannet valguspiltide demonstratsiooniga.

Viimasel päeval avati koosolek prof. Loeberi (Läti) ettekandega vekslis- ja tsekiõiguse unifikatsiooni kohta ja vann. adv. Fridsteini (Leedu) ettekandega tsekiõiguse unifikatsioonist. Referendid väljendasid lõpptulemusena arvamust, et vekslis- ja tsekiõiguse ühtlustamine rahvusvahelises ulatuses Genfi 1930. a. ja 1931. a. konventsioonide kavade alusel on võimalik, ja et Eesti-Läti-Leedu võivad nende kavadega ühineda. Kohtu- ja Siseministeeriumi esindaja Selter, toetades üldiselt neid seisukohti, juhtis tähelepanu sellele, et veksliseaduse konventsiooni kava jõusseastumine oleneb sellest, kas teatud arv Euroopa suurriike temaga ühineb. Selleks ühinemiseks on antud tähtaeg 1932. a. lõpuni. Kui need riigid (Saksa, Prantsuse, Itaalia) konventsiooniga ühinevad, osutub Balti riikidele temaga ühinemine tungivaks tarviduseks, sest meie ei saaks harrastada separatismi rahvusvahelise tähtsusega seadustiku alal, kui rõhuv

enamik Euroopa rahvaid ühise koodeksi on maksuma pannud. Seni aga kui selgub nimetatud konventsiooni jõusseastumine, ei tarvitse Eestil, Lätil ja Leedul tõtata temaga ühinemisel. Läbirääkimiste tulemusena võeti vastu järgmine resolutsioon: tunnistada, et 1) Genfi konverentsil 1930. a. vastu võetud ühtlase veksliseaduse erinevused Vene veksliseadustikust (1902. a.) ei ole niivõrt olulised, et maad, kus viimane on maksev, ei võiks ühineda Genfi konventsiooniga veksliseaduse ühtlustamise kohta, silmas pidades selles ette nähtud reservatsioone; 2) Genfi konverentsil 1931. a. vastu võetud ühetaoline tsekiseadus põhineb nn. välise tsekiõiguse küsimustes olulisemas osas tsekiõiguse üldtunnustatud printsüüpidel ja põhialustel, mis vastu võetud ühetaolise veksliseadusega; seepärast ühinedes konventsiooniga viimatimainitud seaduse alal avaneb võimalus ühineda ka konventsiooniga tsekiõiguse ühtlustamise kohta, silmas pidades selles ette nähtud reservatsioone; 3) tunnistada soovitavaks, et mainitud konventsioonidega ühinemise küsimus lahendatakse kõigi kolme riigi poolt ühiselt.

Järgmisena refereeris prof. Beljatzkinas (Leedu) teemal „Konkursiõigus ja karistatav pankrott“. Ettekande sisu võiks kokku võtta järgmiste teesidega: ei tule teha vahet kaubandusliku ja mittekaubandusliku maksujõuetuse vahel; maksujõuetuse tunnistamiseks ei tule nõuda mitme kreditori olemasolu; maksujõuetuks tunnistamise aluseks peab olema maksmise seismapaneku fakt (insolvents), mitte aga võlgade tasumiseks vara puudumise fakt (*Überschuldung*); meie konkursivalitsus vastab vähem oma ülesandele kui saksa tüüpi *Konkursverwalter*, võlgniku jälitamine kuritahtliku või hooletu pankroti eest tuleb jätta täitsa kriminaalkohtule, need pankrotiliigid tuleb eraldada ja mahutada kriminaalseadustikku; uue nuhtlusseaduse eeskirjad pankroti kohta pole kokkukõlas tsiviilseadustega, need on kasuistlikud ega haara kõiki kuritahtliku maksujõuetu väärtoiminguid; õnnetu maksujõuetuse puhul ei tule võlgnikku isiklikult kinni pidada.

Vann. adv. Lavrentjev (Läti) oma kirjalikus ettekandes kaitseb osalt diametraalselt lahkumisevaid seisukohti: maksujõuetus on avaliku usalduse ränk kõigutamine — delikt, mida tuleb karistada, käsitledes selleks vahendeid, mis mõjuksid hirmutavalt, arvestades siiski ka täitsa süütu võlgniku huvisid. Ta tõi hirmutuse tervendava mõju näitena juhu, kui Läti saeima arutas 1931. a. kevadel eelnõu maksujõuetu võlgniku isikliku kinnipidamise kohta, siis jätkus eelnõu vastuvõtmisest komisjonis, et paljud võlgnikud, kes seni üldse ignoreerisid oma kreditore, ilmusid rahuliku kokkuleppe ettepanekutega. Edasi väitis referent, konkursieeskirju tulevat kohaldada ainult ärimeeste suhtes, sest eraisik, kuigi tal on suured võlad, ei kõigutavat avalikku krediiti; konkursinormid tulevat eraldada tsiviil-

protsessi seadusest; ühe Balti riigi konkursikohtute otsused pidavat täidetama teises riigis; konkursitoimetuse järelevalve pandagu konkursikohtunikule; konkursivalitsuse instituut likvideeritagu; konkurssesse, mille toimetuskulude katteks ei jätku vara, ärgu avatagu; väikeste konkursside — mille vara ei ületa näit. 10 000 latti — toimetus olgu summaarne; süüdlaste kriminaaljälitamine toimugu paralleelselt konkursitoimetusega; õnnetule võlgnikule antagu võimalus ennast rehabiliteerida (erilises rehabilitatsioonimenetluses); ühel ajal konkursiseadusega antagu akordiseadus.

Ettekannete puhul tekkisid kestvad vaidlused, kusjuures Läti senati liige Freimann ja vann. adv. Tannebaum (Eesti) esinesid pikemate vastuväidetega, mis ulatuselt ei osutunud väiksemaks referaatidest enestest. Mõlemad need oponendid hoiatasid kaldumast äärmustesse ning lootmast pääsu kas karmuse või pehmuse põhimõtte konsekventsest teostamisest. Elu on näidanud, et seadused, millele omal ajal pandi suuri lootusi, näit. Saksa konkursiseadus, pole lõpuks suutnud rahuldada kõiki arvustajaid. Ka akordiseadused ei ole rahuldanud täiel määral neid lootusi, mis neile pandi, küll on nad aga mõnel pool muutunud korrupsiooniallikaks. Sellepärast tuleks konkursinormide väljatöötamisel kaaluda eluliste kogemuste najal igat instituuti, igat vahendit ja ta kasutamiskiisi.

Läbirääkimised lõppesid resolutsiooniga, milles konstateeriti Eesti, Läti ja Leedu jaoks ühiste konkursiõiguse põhilause tarvidust.

Viimasena kuulati prof. Stankevičiuse (Leedu) ettekannet Balti riikide juristide koostöö kohta. Selle kui ka Robinsoni eespool mainitud ettekande tulemusena võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Balti riikide juristide esimene päev soovitab:

1) Tähelepanelikult jälgida niihästi offitsiaalsete (Rahvasteliidu Majanduslik Konverents, Rahvusvahelise Intellektuaalse Koostöö Instituut, Rahvusvaheline Eraõiguse Ühtlustamise Instituut, Rahvusvaheline Tööstusbüroo jt.) kui ka eraorganisatsioonide (Rahvusvaheline Kaubanduspalat, Rahvusvaheline Juristide Ühing, Berni Rahvusvaheline Büroo Kirjanduslikkude ja Kunstiliste Teoste Kaitseks jt.) tegevust, mis töötavad õiguse ühtlustamise sihis; 2) võimalust mööda võtta osa mainitud organisatsioonide tööst; 3) võtta arutusele rahvusvaheliste organisatsioonide poolt välja töötatud õiguse unifitseerimise konventsioonidega ühinemise küsimus ja 4) võtta arutusele konventsiooni sõlmimise küsimus kohtuasutiste ja vahekohtu otsuste vastastikuse täitmise kohta.

Peale selle otsustas päev samas asjas:

1) Käesolevat Balti riikide juristide esimest päeva tuleb vaadelda kui selliste kongresside süstemaatilise ja perioodilise kokkukutsumise algust, mida on soovitav kutsuda kokku mitte harvem kui kord

aastas. 2) Järgmine päev kutsutakse kokku mitte hiljem kui aasta pärast Riias. 3) Balti riikide juristide alalise kontakti, omavahelise informatsiooni ja asjaliku organisatsioonilise koostöö meetodite väljatöötamiseks ja teostamiseks kuni järgmise konverentsini (päevani) moodustatakse alaline büroo Läti, Leedu ja Eesti juristide esindajaist, asukohaga sellel maal, kus kavatakse kokku kutsuda järgmine järjekordne päev. Büroo juhataja valitakse sama maa delegatsiooni hulgast. 4) Balti riikide juristide alaline büroo, mille koosseisu kuuluvad igast riigist kolm esindajat kohtuministeeriumi soovitusel, tuleb kokku mitte hiljem s. a. 15. septembril Riias. Selle ajani täidab büroo ülesandeid esimese kongressi organiseerimise komitee. 5) Päev avaldab soovi, et tema tööd avaldataks. 6) Päev avaldab soovi, et büroo töötaks läbi küsimuse koostöö võimaluste ja vormide kohta juriidilise publitsistika alal. 7) Päev teeb ülesandeks büroole põhjalikult läbi vaadata kõik küsimused, mis märgitud ettekannetes ja läbirääkimistes ja esitada eelseisvale päevale korraldav põhikiri ja edaspidise töö kava, samuti volitab teda valvama ja kandma hoolt kongressi poolt vastu võetud resolutsioonide ja sooviavalduste teostamise üle.

1931. a. 12. ja 13. oktoobril leidis aset ka Balti riikide juristide alalise büroo esimene koosolek Riias. Büroo päevakorras seisis õigusteadlaste päeva resolutsioonide elluviimise küsimused. Büroo otsustest pakuvad laiematele ringkondadele huvi järgmised:

- 1) Kaunase päeva referaadid trükkida Kaunases 1000 eksemplaris ja see eksemplaride arv võrdselt jagada kolme maa vahel.
- 2) Tunnistada põhimõtteliselt soovitavaks juriidilise publitsistika alal koostöö teostamiseks asutada ühine juriidiline ajakiri. Kuid arvestades praktilisi ja majanduslikke raskusi tunnistada soovitavaks, et ühe maa juristid mahutaksid oma artikleid teiste maade olemasolevatesse ajakirjadesse. Selleks saatku autorid oma artiklid büroo vastava maa natsionaalosalakonnale, kes artikli vastaval juhul tõlgib ja edasi saadab. Artiklid ei tohi omada kitsast kohalikku iselõmu; selle järelevalve jääb büroo natsionaalosalakondade hooleks. Kui pole mainitud kindlat ajakirja, millesse peab artikkel mahutatama, siis büroo paigutab selle enda äranägemisel ajakirja, mis nõus on seda avaldama honorari eest.
- 3) Vahetada kohtuministeeriumide kaudu nii antud seaduste kui ka seaduseelnõude ja kõrgemate kohtute praksist määravate otsuste tekstide eeskätt aladel, mis puutuvad tsiviil- ja kriminaalõigusse, kaubandusõigusse kui ka kohtupidamisse, tõlkides need tekstid vene või saksa keelde. Vastastikku informeerida juhtudest, kui üks riik kavatses osa võtta mingist rahvusvahelisest konverentsist õiguslike küsimuste kohta; neil juhtudel kaaluda võimalust esineda konverentsil ühise delegaadi kaudu.
- 4) Algatada kohtuministeeriumides 12. juulil 1921. a. Riias Eesti, Läti ja Leedu

vahel sõlmitud konventsiooni täiendamist selles mõttes, et otsused, mis ühe asjaosalise maa tsiviilkohtu poolt kompetentsi piirides tehtud, täiendatakse teiste asjaosaliste territooriumil erilises lihtsas korras. 5) Kinnitada alalise büroo statuut, see esitada Eesti, Läti ja Leedu valitsusele kinnitamiseks ja maksma panna rahvusvaheliselt nootide vahetamise teel. Büroo esineb valitsusasutisena, asub kohtuministeeriumide juures ja koosneb kolmest rahvuslikust osakonnast. Iga osakond on teisega alalises suhtlemises. Kogu ettevalmistav ja korraldav töö Eesti, Läti ja Leedu juriidilise koostöö korraldamisel panna büroole. 6) Järgmistel Balti riikide juristide päeval võtta arutusele kriminaalõiguslikud küsimused. 7) Algatada kohtuministeeriumides küsimused: a) kurjategijate kinnipidamise kohta politsei või kahjukannataja nõudel või muudel usutavatel andmetel teise riigi territooriumil; b) oma kodanikkude-kurjategijate väljaandmise kohta. 8) Tunnistada tsiviilõiguse konfliktnormide, vekslite ja tsekiõiguse ja konkursiõiguse põhilause ühtlustamise küsimus kiireks ja soovitada valitsustele moodustada selle lahendamiseks erikomisjonid, millesse iga maa kohtuministeerium määraks oma esindajadspetsialistid. 9) Arvestades praegusi majanduslikke raskusi nii Lätis kui ka Eestis ja Leedus ära jätta 1932. a. Balti riikide juristide järjekordne päev.

Nagu esiletoodust nähtub, on Eesti, Läti ja Leedu juriidiliseks koostööks loodud teatud eeldused vastava keskkorralduse organiseerimise, mõnede küsimuste ühise arutamise ja üksteisele lähenedamise ning asja propageerimise teel. Edaspidised töötulemused olenevad muidugi eeskätt asjaosaliste püsivusest ja vastastikuselt arusaamisest. Otsustades seniste kogemuste järgi ja arvestades Eesti, Läti ja Leedu poliitilisi ja majanduslikke sidemeid ning sarnasust juriidilises kultuuris, võiks loota, et see koostöö kannab vilja.

K. Selter.

Kirjanduse ülevaade.

Evolution des Sovjetrussischen Familienrechts. Die Familie im Gesetz und in der Gerichtspraxis. Eine soziologische Studie von dr. jur. D. M. Kauschansky. Berlin u. Köln, 1931. A. Marcus & E. Weber's Verlag.

Võrdlemisi väikeses, 36-leheküljelises raamatus on autor suutnud anda lühikese ja selge ülevaate Nõukogude-Vene perekonnaõiguse põhijoontest, eriti, kuidas need leidnud väljendust 1926. a. 19. novembri seaduses. Seejuures toob autor üksikuid näiteid ka kohtupraktisest ja tsiviilprotsessist kui ka võrdlusi Lääne-Euroopa moodsate seadustega. Nõukogude-Vene perekonnaõiguse peaarinevus on tingitud asja-

olust, et kui kogu kultuurilises ilmas on perekonnaõiguse aluseks põhimõtte, et ainult seadusepäraselt sõlmitud abielu loob perekondlik-õiguslikke suhteid abikaasade eneste ning nende ja laste vahel, siis Nõukogude-Vene seaduseandja on sellest põhimõttest järsult loobunud. Siin on perekondlikõiguslike suhete lähtekohaks mehe ning naise faktiline kooselu, mis võib kestnud olla väga lühikest aega, kuid mis iseenesest, ilma et seda mingi avaliku võimu kandja oleks registreerinud või teisiti sanktsioneerinud, loob õigussuhteid ja sugulust. Kui seadus siiski abielu registreerimist võimaldab, siis on sellel kõrvaline tähtsus, kuna faktiline abielu oma õiguslike tagajärgede poolest on pea täiesti võrdne registreerituga.

Nõukogude-Vene perekonnaõiguse esimeseks saavutiseks oli 1917. a. lõpul avaldatud dekreet abielu registreerimise kohta, mille lisaks ilmus 1918. a. üksikasjalisemalt välja töötatud vastav perekonnaõiguse koodeks. Need seadused olid välja antud ülepeakaela; seaduseandja oli siin juhitud revolutsioonilisest vaimustusest ja teooriast, jättis aga mõnedki tegeliku elu nõuded arvestamata. Kohtutegelus püüdis nende seaduste puudusi parandada, tõlgendades arutihti norme teisiti kui see järgnes nende sõnalisest väljendusest. Kõik need kohtupraktises ilmnenud puudused ja lükked olid seaduseandjal silmis, kui ta asus uut perekonnaseadust välja töötama. 1926. a. seadustiku paremused, võrreldes 1918. a. koodeksiga, ilmnevad peaaesjalikult selles, et perekonnaõiguses on katsutud esikohale seada lapse huvid. Seda on eriti rõhutatud ka VZIK poolt avaldatud 1926. a. perekonna-koodeksi maksmapanemise seaduses. Samuti on kõrgem kohus korduvalt alamate kohtute tähelepanu juhtinud sellele, et perekonnasjus kohus *ex officio* on kohustatud materiaalselt õiglust selgitama ja lapse huve kaitsma, sõltumata vanemate kokkuleppest ning tahtest.

Täiesti erinev mujal maksvatest põhimõtetest on lapse isa kindlakstegemine. Lapse ema, olgugi tema registreeritud abielus, võib lapse isana üles anda hoopis teise mehe. Ja nagu juhud kohtupraktisest näitavad, tarvitavad N.-Vene paljud naised säärast õigust. Isaks näidatud isikul on õigus ema avalduse vastu 1 kuu jooksul vaielda. Ei tee ta seda, kantakse ta isana perekonnaseisuregistrisse. Kuid 1 aasta jooksul on registrisse kantud isal õigus vastava hagi läbi sissekannet tühistada, kui ta suudab tõestada, et tema pole lapse isa. Kolmandad isikud võivad säärase hagi tõsta 3 aasta jooksul. Vaidluse korral tehakse isa kindlaks kohtu poolt, kusjuures kohus pole seotud ema avaldusega. Maksev on seega põhimõtte: *pater is est quem judices demonstrant*. Vaidleb ema poolt üles antud isa lapse registreerimise vastu tema nimele, teatavad ametivõimud sellest emale ja juhatavad tema kohtusse, kus tal võimalik on lapse isa kindlaks teha. Et sugulus on vältav suhe, siis ei kuulu säärane

lapse ema hagi aegumisele. Isa kindlakstegemise peaeesmärk on saavutada lapsele alimente.

Uus koodeks on kaotanud selle normi, mille järgi juhul, kui lapse emal oli eostamise ajajärgul mitme mehega olnud sugulisi vahekordi, kõik need mehed pidid ühiselt lapsele alimente maksma. 1926. a. 19. novembri seaduse § 32 järgi peab kohus säärasel korral ühe mehe mitme hulgast isaks valima ja tema kanda panema tervelt lapse ülalpidamiskulud. Selle muudatuse on seaduseandja koodeksisse võtnud, arvestades lapse psüühikat, sest isegi Nõukogude-Venes, kus harilik moraal palju ei maksa, mõjus lapse hingele väga rusuvalt asjaolu, et tema isaks peeti mitut meest, kes solidaarselt talle pidid alimente maksma. On huvitav, et sama nähtuse üle kaevatakse ka Norras ja Taanis, kus mitu meest solidaarselt vallaslapsele teatud kordadel mõistetud alimente maksma. Nõukogude-Vene 1926. a. seadus on seega omaks võtnud õieti Soome 1922. a. seaduse põhimõtte, kus samuti *exceptio plurium*'i korral kohus asjaolude kohaselt ühe mehe isaks tunnistab.

On laps sündinud faktilisest abielust, siis kantakse ta kohe isa nimele, kui see seda ise suuliselt või kirjalikult avaldab.

On sugulus kindlaks määratud, tekivad ühes sellega õiguslikud suhted vanemate ja laste vahel.

Vanemliku võimu mõistet Vene koodeks ei tunne. Vanemal on laste vastu ainult kohustisi. Ainult vanemate puuduses langedes on täiskasvanud või varanduslikult kindlustatud lapsed kohustatud andma vanemaile ülalpidamist.

Kuriteod laste vastu on rängasüü karistatavad. Lapsetapmise protsessis tuleb alati kindlaks teha osa, mis isa selles kuriteos etendanud. Vanemate lahkarvamisel otsustab laste kasvatamise küsimusi vaeslastekohus. Elavad vanemad lahus (mida koodeks teatud juhtudel normaalseks peab), otsustab kohus, kelle juurde laps jääb, kusjuures ei arvestata ainult ainelisi huvisid. Laste varandus on täiesti eraldi vanemate varast, samuti on laste huvid kaitstud, kui nad töötavad vanemate käitistes.

Jätavad vanemad oma ülalpidamiskohustised laste vastu täitmata, langevad nad kohtuliku karistuse alla. Alimentide hagi võib olla tõstetud ka hageja elukoha järgi. Hagi hinnaks on harilikult aastane ülalpidamise summa; taotellakse eluaegset ülalpidamist — on hagi hinnaks 3-aastase ülalpidamise kogusumma. Ülalpidamise suurus on kohtu määrata kõigi asjaolude hinnangu järgi. Tähtsaks uudsuseks on põhimõte, et möödunud aja eest ei saa alimente nõuda, sest kui pole ennemini hagi esitatud, eeldab see võimalust äraelamiseks ilma kostja toetuseta. Alimentide taotlus on eesõigustatud, nagu töötasu taotluski. Alimentideks määratud rahale ei saa panna aresti.

N.-Vene seaduseandlus pühendab veel erilist tähelepanu talu-

pojalastele, korraldades eriti nende ülalpidamise määrusi. Kuigi N.-Vene seadusandlus perekonda tavalises mõttes täiesti eitab, pole see põhimõte vähemalt sugulaste vastastikustes suhetes sirgjoonelisel läbi viidud. Nii peavad abikaasad vastastikku hädajuhtudel teineteist toetama, samuti peavad seda tegema lapsed, lapselapsed, vanemad, vanavanemad, õed, vennad. Seega on siin sugulaste vastastikused kohustised palju suuremad ja kaugemaleküündivamad kui kuski mujal. Riigi raske majanduslik seisukord on siin sundinud sotsialistlikke põhimõtteid kõrvale heitma ja sotsiaalse hoolekande koormat veeretama sugulaste kaela, olgugi et see sugulus ise aru tihti võib olla päris fiktiivne.

Lõppkokkuvõttes leiab autor siiski N.-Vene perekonnaõigusel olevat palju positiivseid külgi, eriti kui võrrelda tema norme Saksa, Prantsuse, Inglise ja Šveitsi koodeksiga. Nimelt olla Vene koodeks sünnitanud revolutsiooni senistes mõistetes perekonna ja abielu suhtes. Eriti tähelepanuväärt olla kõigi laste, s. o. nii abieluliste kui ka faktilisest kooselust sündinute üheõigustamine. Siis olla tervitatav N.-Vene seaduseandja alaline püüd lapse saatust kindlustada. Lääne-Euroopa seaduseandlus, eriti Skandinaavias, olla N.-Venele mitmeti eeskujuks olnud, kuid siin on talitatud palju järjekindlamalt. Ka Lääne-Euroopas on leitud, et vanemate vastu, kes oma kohuseid laste suhtes ei täida, tuleb repressiivabinõusid tarvitada. Selle põhimõtte kohaselt on maksuma pandud vastavad seadused Prantsusmaal, Belgias, Norras. Üldiselt näib autor vägagi vaimustatud olevat neist põhimõttest, mis N.-Vene seaduseandluses perekonnaõiguse suhtes maksuma pandud, eriti 1926. a. koodeksis. Tema arvab, et Lääne-Euroopa riikide seadusandlus peab asjaolude sunnil varemini või hiljemini mitmedki siin fikseeritud põhimõtted omaks võtma.

*

Kauschansky raamat täidab oma ülesande selles mõttes, et ta lühidalt, selgelt, kokkusurutud kujul tutvustab N.-Vene perekonnaõiguse põhimõistetega. Joone all on rohkesti näidatud vastavat kirjandust, samuti kohtupraktise algallikaid, mis võimaldab asjahuvitatul põhjalikumalt tutvuda probleemiga. Raamatu puuduseks on aga see, et autor oma hinnanguid ja heakskiitmisi N.-Vene perekonnaõiguse normide suhtes peaaegu millegagi ei katsu põhjendada. Samuti on raamatu nõrgaks küljeks asjaolu, et autor täiesti vaikivalt möödub neist eesmärkidest ja lõppsihtidest, millel on loodud N.-Vene perekonnaõiguse normid. Siin pole seaduseandja toiminud mitte riigikodanikkude, kui indiviidide huves, vaid tahetud on kommunistlikule korrale luua tuge ka eraõiguse normide abil. Selleks on hävitatud perekond, on kaotatud abielu ja need moraalsed ja ühiskondlikud alused, millel baseerub perekondlik õigus Lääne-Euroopas. Perekond on ohverdatud kommunistlikule riigile. Seda eesmärki on

seaduseandja sihilikult taotelnud, selleks on ta pidanud soodustama „faktilist“ abielu, pidanud tegema seda veetlevaks, andma „vabadusi“ ja vallandama ürginstinkte. Tagajärjed on aga kõige raskemad kanda just neil, keda N.-Vene seaduseandja kõige rohkem püüab kaitseada — lapsed on need, kes kannatavad „faktilise“ abielu moraalilageduse ja kohusetundetuse all. Kogu ilm teab, et laste suremus on N.-Venes haruldaselt suur. Abort on legaliseeritud. Sajad tuhanded kodutuid ja kõigist mahajäetud lapsi hulguvad mööda maad, olles ühiskondlikuks nuhtluseks. Sellest kõigest vaikib autor. Ometi ei saa neid nähtusi arvestamata hinnata objektiivselt N.-Vene tsiviilõiguse norme. Eriti ettevaatlik tuleb seepärast olla N.-Vene seadusenormide soovitamisega Lääne-Euroopale. Need on loodud hoopis erilise sihiga, mingisuguse uue ilmakorra jaoks, mis täielikult eitab mõisteid, millele baseerub Lääne-Euroopa seadusandlus. Need on üks lüli sellest katsetamise reast, mis kommunistlik võim Venemaal praegu alaliselt sooritab, ilma et ta neid ise peaks mingisugusteks lõplikkudeks saavutisteks. Uus perekonnaõigus on siin ainult üheks vahendiks, et hävitada vana ilmakorda ja selle aluseid. Kahjuks Kauschansky oma raamatus, mis kahtlemata on määratud Lääne-Euroopa teadusilmale, pole absoluutselt puudutanud seda N.-Vene perekonnaõiguse tõelist tagaseina, eriti ka neid tõelisi tagajärgi, mis see seadus tegelikult elus andnud. Tundub seepärast veidi võõrastav ja tendentslik autori lõppjärelde selle perekonnaõiguse positiivsete omaduste suhtes. Ei ole seepärast millegagi põhjendatud ka autori järelde, nagu oleks N.-Vene seaduseandja suutnud perekonnaõiguse alal teostada neid kavatsusi, mis Lääne-Euroopas tänini olla üksikute teadusmeeste unistuseks.

T. Grünthal.

Riigikohtu tegelus.

Administratiivosakond.

Kas kinkelepingute maksustamisel tuleb kingitava varanduse hinnast maha arvata lepingusse võetud kinkija kasuks makstava elatise väärtus?

Vastus: eitav.

Tempelmaksu tariifi nr. 24 juurde tähendatud tempelmaksu väljaarvamise aluste lause: „Niisama ei võeta arvesse lepingusse üles võetud kinkija kasuks makstava elatise väärtust“ on sinna mahutatud Tempelmaksu seaduse § 10 määruste pärast, et ära hoida kinkija kasuks elatise määramise toimingut eraldi maksustamist, kuna BES järgi säärase toimingute ühendamine lubatud ja eraldi maksustamise alla ei või kuuluda. Teiste isikute kasuks kinkelepingus tehtud ela-

tise määramised aga kuuluvad maksustamisele Tempelmaksuseaduse § 10 nõuete kohaselt, seepärast ühenduses Tempelmaksuseaduse § 10 nõuetega on tempelmaksu tariifi § 24 mahutatud eeltähendatud lause tähendus täiesti selge ega või tekitada kahtlust selles, et kinkija kasuks makstava elatise väärtust kinkelepingu maksustamisel arvesse ei võeta, et ta ei suurenda kinkelepingu maksustamist ja et seda elatise väärtust eraldi kinkelepingust ei maksustata. Kui vaadeida tempelmaksu tariifi nr. 24 sisalduvat eeltoodud lauset sõltumata Tempelmaksuseaduse § 10, siis puudub samuti alus väitmiseks, et selle lause alusel tuleb kinkija kasuks makstava elatise väärtus kingitava varanduse hinnast või kinkelepingu hinnast kinkelepingu maksustamisel maha arvata, sest selles lauses ei ole tähendatud, et tuleb maha arvata kingituse hinnast see elatise väärtus, nagu on öeldud enne kolme aastat tehtud ja kingitust koormavate võlgade kohta, vaid on öeldud, et „ei võeta arvesse“, mis aga sugugi ei tähenda, et tuleb kingituse hinnast see elatise väärtus maha arvata. Seda lauset tuleb aga loomulikult käsitada ühenduses Tempelmaksuseaduse § 10-ga.

(Rkha toim. nr. 767 I—1931.)

Kui RNS §§ 58, 59, 59¹, 61 ja 123 üleastujaid ja sundmääruste rikkujaid karistatakse administratiivkorras, kas siis sellega muutuvad need süüteoasjad administratiivasjadeks, millest räägib AKK?

Vastus: eitav.

Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest võetakse Administratiivkaristuse seaduse (RT 183/184 — 1925) järgi RNS §§ 58, 59, 59¹, 61 ja 123 üleastujad, samuti puhtuse ja tervishoiu, avalikkude kohtade, parkide, aedade ja puiestikkude korrashoiu ning automobiilide ja teiste sõidu- ja veoriistade liikumise kohta käivate sundmääruste rikkujad vastutusele ja karistatakse kas üldises kohtukorras või selle seaduse järgi administratiivkorras. Kui eelmainitud RNS paragraafidest üleastujaid ja sundmääruste rikkujaid karistatakse administratiivkorras, siis sellega ei muutu need süüteoasjad administratiivasjadeks, millest räägib AKK. See selgub ka eeltähendatud seaduse § 7-st, kus ette nähtud, et politseiülema korralduse peale trahvi määramise asjas võib trahvialune kaevata rahukohtunikule, kes asja läbi vaatab harilikus kohtukorras ja süüdlast võib karistada vastavate seaduste põhjal ka kõrgemal määral. Et selles paragraafis mainitud hariliku kohtukorra all tuleb mõista kriminaalkohtukorda, selles ei või olla kahtlust. Neid kaalutlusi silmas pidades tuleb tunnustada, et kui eelnimetatud seaduse alusel administratiivkorras karistuse määrajad karistatute õigusi kuidagi rikuvad, siis karistatutel nende õiguste rikkumise puhul tuleb kaevata mitte administratiivkohtu korras, vaid KKS-s ette nähtud korras. Süüteoasjade lahendamisel politseivõimud alluvad prokurörile ja nende

tegevuse peale neis asjus tuleb kaevata KKS § 493 põhjal prokurörile.

(RkHA toim. nr. 897 I—1931.)

Kui planeerimise põhjooned on juba seatud korras kinnitatud ja nende alusel planeerimiskava koostatud, kas siis võib Riigimaade Korralduskomisjon planeerimiskava otsustamisel kava tagasi anda uute põhjoonte koostamiseks?

Vastus: eitav.

MTM § 51 järgi seab iga maaühiku kohta üles põhjooned, mille alusel maa planeerimine tuleb teostada, riigimaade ülem. Sama paragraafi järgi avaldab Riigimaade Korralduskomisjon ülesseatud põhjoonte kohta oma seisukoha ning lõpliku otsuse põhjoonte kohta annab Maakorralduse Valitsus. MTM § 52 järgi toimub maade planeerimiskava koostamine kohal üles seatud põhjoonte kohaselt ning Riigimaade planeerimise tehn. juhtnõõride §§ 43—44 põhjal võib ülesseatud põhjoontest kava koostamisel ilmsiks tulnud uute asjaolude tõttu kõrvale kalduda Riigimaade Korralduskomisjoni alalise liikme või Maakorralduse Valitsuse nõusolekul. MTM §§ 52—54 korras koostatud planeerimiskava kuulub MTM §§ 55—56 põhjal Riigimaade Korralduskomisjoni kinnitamisele, kes võib kava kinnitada esitatud kujul, teha selles tarvilikud muudatused või saata kava tagasi maamõõtjale uueks koostamiseks. Põhjoonte üle otsustamine kuulub MTM § 51 ja Riigim. pl. tehn. juhtn. § 44 põhjal Maakorralduse Valitsusele ja sellepärast, kui planeerimise põhjooned on juba seatud korras kinnitatud ja nende alusel planeerimiskava koostatud, ei või Riigimaade Korralduskomisjon planeerimiskava üle otsustamisel kava tagasi anda uute põhjoonte koostamiseks, vaid Korralduskomisjon peab asja otsustama, arvestades juba ülesseatud põhjooni, maksvaid seadusi ja määrusi.

(RkHA toim. nr. 907 I—1931.)

Kas kooliarstil on õigus tervishoiutundide eest tasu saada õppetöö suvevaheajal?

Vastus: eitav.

Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 35 põhjal on kooliarst omavalitsuseteenija, mille tõttu kooliarstil ei ole Õppejõudude tasuseaduse muutmise seaduse (RT 39 — 1931) § 21 põhjal õigust küsimuses tähendatud suvevaheajal tasu saada.

(RkHA toim. nr. 913 II — 1931.)

Kas riigiteenijal on õigus toetusraha saada enese ja samuti ka abikaasa väljaspool abielu sündinud lastelt?

Vastus: eitav.

Perekonna abiraha seaduse § 1 järgi (RT 53 — 1927) makstakse riigiteenijatele toetusraha nende ülalpidamisel olevate seaduslike kude,

adopteeritud, legitimeeritud ja teise abikaasa eelmistest abieludest sündinud lastelt. Seaduse täpsa sõnastuse järgi ei ole riigiteenijal õigust toetusraha saada enese lastelt, kes väljaspool abielu sündinud, ja samuti abikaasa väljaspool abielu sündinud lastelt. Seadus räägib ainult seaduslikkudest, adopteeritud, legitimeeritud ja teise abikaasa eelmistest abieludest sündinud lastest. Lastelt, kes neile tingimustele ei vasta, ei saa toetusraha määrata.

(Rkha toim. nr. 940 II — 1931.)

Kas Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu kindlustamise seaduse (RT 105 — 1928) § 63 alusel tuleb omavalitsustel majandusministrile esitada aruanded kõikide summade kohta, mis trahterimaksu nimetuse all sisse tulnud?

Vastus: jaatav.

Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu kindlustamise seaduse (RT 105 — 1928) esimeses osas on ära määratud, missuguseid ettevõtteid tuleb lugeda trahteriärideks (§ 5) ja missuguseid ettevõtteid trahteriärideks ei tule lugeda (§ 7), ning § 25 määrab, et trahteriärid ja § 7 p. 4 nimetatud ettevõtted, s. o. õlle või marjaveinide kohaltarvitamise õigusega müügikohad külmade toitute ja suupistete müügiga kuuluvad erilise trahterimaksu alla linnaomavalitsuse kasuks. Sama seaduse teine osa korraldab omavalitsuse trahterimaksu vähenemise puhul ning piirituse ja viina loamaksu asendamiseks omavalitsustele määratavate summade andmist ning §§ 58 ja 61 näevad ette alkoholsete jookide müügi õigusega trahteriasutistelt, alates 1929. aastast, vähem sisse tulnud trahterimaksu katmist riigi poolt. Seaduse kolmandas osas on ära määratud ettevõtted, mis langevad trahterimaksu alla maakondade heaks (§ 23), ning nende ettevõtete hulgas üldse ei ole nimetatud esimeses osas (§ 7 p. 4) ette nähtud ettevõtteid, mis § 25 järgi linnas trahterimaksu alla kuuluvad. Seaduse teise osa §§ 58—64 on kohaldatavad kõikide omavalitsuste kohta, millele riigi poolt kaetakse vähenenud trahterimaks, ning §§ 58 ja 61 ei räägi mitte trahterimaksust, mis trahteriäridelt sisse tulnud, vaid mis sisse tulnud trahteriasutistelt. Kui seaduse teises osas oleks mõeldud üksnes trahterimaksu, mis saadakse samas seaduses § 5 ette nähtud alkoholsete jookide müügi õigusega ettevõtetest, siis oleks loomulik olnud tarvitada §§ 58 ja 61 nende ettevõtete äramärkimiseks sama sõna, mis on tarvitatud § 5, s. o. „trahteriäri“. Seaduse § 25 järgi kuuluvad trahterimaksu alla nii § 5 märgitud trahteriärid, kui ka § 7 p. 4 nimetatud ettevõtted. Seaduses ei ole mingisugust vahet tehtud trahterimaksude all, mis saadakse trahteriäridelt ja § 7 p. 4 ette nähtud ettevõtetest. On õige, et viimastelt võetavat trahterimaksu summat on piiratud kuni kümne-

kordse patendimaksu summani, kuid § 25 pp. 1 ja 2 on piiratud trahterimaksu võtmist ka raudteejaamade einelaudadelt ja laevade einelaudadelt, missugused ettevõtted § 5 järgi on loetud trahteriärideks. Nii ei või trahterimaksu suuruse piiramine olla aluseks, et lugeda § 7 p. 4 nimetatud ettevõtetelt võetavat trahterimaksu mingisuguseks erinevaks trahterimaksuks. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse §§ 2, 3, 12, 30, 33 ja teiste järgi (RT 50 — 1927) käivad õlle ja marjaveini kauplused alkoholsete jookide müügiõigusega kauplemiste hulka ja kui Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduses pärast äramääramist, missuguseid ettevõtteid tuleb lugeda trahteriärideks ja missuguste ettevõtete pealt tuleb võtta trahterimaksu, määratakse, et alkoholsete jookide müügiõigusega trahteriasutistelt vähem sisse tulnud trahterimaks kaetakse riigi poolt omavalitsustele, siis tuleb selle trahterimaksu all eeltoodud kaalutlustel mõista ikkagi trahterimaksu, mis saadakse kogu alkoholsete jookide müügiõigusega ettevõtetelt. Seadus ei anna alust vahetegemiseks trahterimaksuna sisse tulnud summade vahel selle järgi, kas trahterimaks on saadud alkoholsete jookide müügiõigusega trahteriäridelt või õlle ja marjaveinide kohaltarvitamise õigusega külmade toitude ja suupistete müügiga kaupluselt ja sellepärast tuleb ka omavalitsustel üldtähendatud seaduse § 63 alusel majandusministrile esitada aruanded kõikide summade kohta, mis trahterimaksu nimetuse all sisse tulnud.

(Rkha toim. nr. 967 II — 1931.)

Kas haridus- ja sotsiaalminister on kohustatud andma vastava õpetaja kutseõiguse kõigile neile õpetajatele, kes Eesti aegu vähemalt 10 aastat koolides töötanud rahuldavate tagajärgedega õppejõudude kohustetäitjana?

Vastus: eitav.

Õppejõudude teenistuse seaduse (RT 59 — 1931) § 31 põhjal võib haridus- ja sotsiaalminister anda vastava õpetajakutse isikuile, kes töötanud koolides Eesti vabariigi iseseisvuse ajal õppejõudude k. t. vähemalt 10 a. rahuldavate tagajärgedega, arvestades nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi. See seaduse määrus teeb erandi õpetaja kutseõiguse omandamise üldreeglitest, mis väljendatud sama seaduse ptk. 2 jagu 1 ja 2, andes haridus- ja sotsiaalministrile õiguse anda vastava õpetaja kutseõiguse neile õpetajatele, kes Eesti aegu vähemalt 10 aastat koolides töötanud rahuldavate tagajärgedega õppejõudude kohustetäitjana, kui ta leiab, et nende õppe- ja kasvatustöö tulemused seda põhjustavad („arvestades nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi“).

Tähendab, vormiliselt võib haridus- ja sotsiaalminister kutse-

õiguse anda ainult neile õpetajaile, kes teatav aeg on töötanud õpetaja k. t. rahuldavate tagajärgedega, kuid sisuliselt võib ta selle kutseõiguse anda mitte kõigile, kes vormilistele nõuetele vastavad, vaid neile, keda ta nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi arvestades hindab selle vääriliseks. Seega annab tähendatud seadus ministrile õiguse, kuid ei pane temale kohustust, ja samuti ei anna see seadus isikuile, kes vormilistele nõuetele vastavad, õigust nõuda, et haridus- ja sotsiaalminister neid vastavas õpetajakutses kinnitaks.

(Rkha toim. nr. 1112 II—1931.)

Tsiviilosakond.

Kas võib üürnik ükskõigelt loobuda kinnisvara valdajaga (possessor suo nomine) sõlmitud üürilepingust, kui seda nõuab isik, kes on märgitud kinnistusraamatus sama kinnisvara omanikuna?

Riigikohus on küsimuse lahendanud järgmiselt:

Üürileping kustub selles kokku lepitud aja või tingimuse möödumisega. On aga lepingu lõppemise moment olenev veel eelkäivast lepingu ülesütlemisest, tuleb täita sellekohaseid määrusi (BES §§ 4103—4106). Enne tähtaega kustub üürileping üüriobjekti hukkumisega (§ 4108), tolle õiguse kustumisega, mis oli üüritajal üüriobjekti kohta (§ 4109) ja õiguste ühtimisega (§ 4111), s. o. kui üürnik sai üüriobjekti omanikuks. Üürnik võib nõuda ükskõigelt, üüritaja nõusolekuta, enne tähtaja lõppu üürilepingu lõpetamist, kui üüritaja on viivituses üüriobjekti kätteandmisega (§ 4121), ei tee vajalist remonti (§ 4122), kui korteris tehakse ümberehitusi, nii et selle töö ajal korter muutub elamiskõlbmatuks (§ 4122), kui korteri koht on kardetav üürniku isiklikule julgeolekule või korter kahjulik tema tervisele (§ 4124). Väljaspool neid loendatud põhjusi ei või üürnik ükskõigelt taganeda sõlmitud üürilepingust. Üürnik võib ja peab, kui temale kallale tungitakse või temale üüriobjekti kasutamist takistatakse ja seda ähvardatakse temalt ära võtta, kaitset otsima omalt üüritajalt (§§ 4052, 4054, 4056) ja viimane peab seda talle ka andma; kui ta seda aga ei tee, peab ta tasuma üürnikule tekitatud kahjud. Valdaja ja tema üürnik on kaitstud valduse rikkumise ja omavoli vastu, ükskõik kelle poolt need tulevad (§ 682 jj.). Omandihagile (*rei vindicatio*) kinnistatud omaniku poolt võib asja valdaja vastu seada omad õigused (§ 919), kaitstes seega ka üürnikku, kui temast sõltuvat isikut. On aga Kohtupalat leidnud, et kinnistusraamatusse kantud kinnisvara omaniku ähvardus, üürnik välja tõsta tema majast, kui see ei loobu üürilepingust maja valdajaga ega hakka üüri maksma talle, võis isenesest üürnikule küllaldaselt põhjust anda loobuda üürilepingust maja valdajaga ja hakata üüri maksma maja kinnistatud

omanikule, siis ei saa seda Kohtupalati seisukohta kokkukõlla viia eelpoolmainitud seadusenormidega, eriti ei järgne see ka Kohtupalati poolt osutatud BES §§ 809, 810 ja 813 reegleist.

(RkhT toim. nr. 688—1931.)

Kas hüpoteegivõlg, mis kokkukõlas Not. sead. § 310 ja BES § 1358 reeglitega oli kantud ühe kaasomaniku mõttelisele osale kinnisvarast, jääb ainult sellele mõttelisele osale ka peale seda, kui see kinnisvara osutub kas kogu ulatuses või mõnes suuremas mõttelises osas üleläänud omandiks samale isikule, või vastutab selle võla eest siis juba ka see osa kinnisvarast, mis võlgniku endisele mõttelisele osale juurde on tulnud?

Küsimus on Riigikohtu poolt lahendatud järgnevalt:

Hüpoteegilaen, mis ei koorma kogu kinnisvara, vaid kokkukõlas BES § 1358 ja Not. sead. § 310-ga ainult mingisugust selle mõttelist osa, levib ka teistele selle kinnisvara osadele, kui need ühinenud endise hüpoteegiga koormatud mõttelise osaga omandiks ühe ja sama isiku kätte, välja arvatud ainult juhud, mil neile juurde tulnud osadele olid juba enne kinnistatud pandiõigused, mille vanuse suhtes kreditorid pole kokku leppinud (Not. sead. § 312, BES sissejuh. art. XXI), või jälle, kui pärandijätja kreditorid on palunud nende nõudeid rahuldada pärandijätjast järele jäänud varandusest, s. o. lahus pärija varast (BES §§ 2658—2662). Selline seisukoht järgneb hüpoteegilise vastutuse jagamatuse põhimõttest (*pignoris causa indivisa est*), mis väljendub Not. sead. § 310 ja BES §§ 1343, 1344, 1346, 1359, 1372 ja 1451 koostuslikust mõttest. Väljudes sellest põhimõttest, keelab seadus otseselt ja selgelt panditada üksikuid osi ühele ning samale isikule kuuluvast kinnisvarast, lubades pandiõigust kanda ainult tervele kinnisvarale (BES § 1358 märk. 2, Not. s. § 310). Kui sellest üldreeglist on lubatud erand ühele kaasomanikule kuuluva mõttelise osa panditamise suhtes, siis seda ainult sel põhjusel, et see kuulub sellele isikule kaasomandist ja tal vastasel korral üldse osutuks võimatuks teostada talle kuuluva mõttelise osa suhtes kinnisvarast panditamiseõigust (BES §§ 927, 938), kuid sellest sugugi ei järgne, et säärase erandina mõttelisele osale lubatud pandiõigus peaks edasi püsima ainult sellel mõttelisel osal ka siis veel, kui selle omaniku kätte on tulnud omandiõigus kas kogu kinnisvara või veel mõne teise selle mõttelise osa suhtes. Vastupidine seisukoht oleks paratamatult vastuolus Not. sead. § 312 ja teiste eelpoolmainitud seadusenormidega, milles väljendub põhimõte, et ühe ning sama isiku päralt oleva kinnisvara hüpoteegiline vastutus on jagamatu.

(RkhT toim. nr. 738—1931.)

Kas võib välismaalane-hageja eraldi kassatsioonkaebust anda Kohtupalati määruse peale, millega teda kohustatud TKS § 571 p. 5 korras maksta kohtu deposiiti vastav summa kostja kohtu- ning asjaajamiskulude kindlustuseks?

Vastus: eitav.

TKS § 792 põhjal on lubatud kassatsioonkaebusi anda ainult lõplikkude kohtuotsuste peale, millega teatud tülküsimus sisuliselt lahendati, samuti ka sääraсте eramääruste üle, millega kohtulik toime- tus lõpetatakse ja millele selle tõttu ei või järgneda asja sisulist otsus- tamist (vt. Vene Sen. ts. kass. dep. otsused 1906/24, 1904/108, 1896/ 124, 1899/27 ja p. t.). Säärast lõplikku eramäärust ei kujunda Kohtu- palati määrus, millega, kostja taandusel, hagejale-välismaalasele kohuseks tehtud maksta kohtu deposiiti kostja võimalikkude kohtu- ning asjaajamiskulude kindlustuseks vastav rahaline summa (TKS § 571 p. 5), sest selle määrusega on lahendatud vaid üks vahepealne protsessuaalne küsimus, kuna peale selle määruse täitmist hageja poolt asi võib tulla sisulisele arutusele, mispärast hagejal ei puuduks võimalus ühes kassatsioonkaebusega asja sisulise otsuse vastu kaevata ka Kohtupalati määruse üle taanduse rahuldumises TKS § 571 p. 5 alusel. (Samal seisukohal oli Vene Senat, vt. ts. kass. dep. otsus 1896/87.)

(RkhT toim. nr. 784—1931.)

Mis viisil võib see kõrvaline isik, kelle kasuks teatud lepingus mingisugune lubadus oli ette nähtud (BES § 3116), selle lubaduse täitmist taotelda?

Vastus: igal seaduses lubatud viisil.

Kui üks lepinguosaline — määritleb BES § 3116 — annab teisele lubaduse kolmanda isiku kasuks, siis omab mitte ainult see, kellele lubadus anti, vaid ka kolmas isik õigust lubaduseandja vastu. Selle kolmanda, lepingu sõlmimisest osa mitte võtnud isiku õigus muutub iseseisvaks ja lepinguosalisest sõltumatuks nii pea kui ta on avaldanud taht teostada tema kasuks lepingus kindlaks määratud õigust. Tähen- datud tahte avaldamiseks pole seaduses ette nähtud erilist vormi ning korda ja seepärast võib seda väljendada igal sea- duses lubatud viisil, järelikult ka vastava õiguse teostamisele sihi- tud hagi tõstmise teel (BES §§ 2937—2940).

(RkhT toim. nr. 796—1931.)

Kvitas tuleb tempelmaksustada eelabielulised varanduselahuta- mise lepingud, millega abiellujad ainult määravad, et abielus ei teki nende vahel seaduses ette nähtud abielulist varaühisust, vaid et kummalegi abikaansale jääb tema poolt abiellu toodav või abielu

kestel muretsetav vara erivaraks, mis teise abikaasa võlgade ja kohustiste eest ei vastuta, ning et abielumehel ei saa olema oma naise vara suhtes seaduses ette nähtud valitsemis- ja kasutamisõigust?

Riigikohus on selle küsimuse kohta järgmist seletanud:

Tempelmaksu kohustis teatud dokumendilt oleneb viimase sisust (Temp. s. § 3 p. 1). Dokumendi sisu juriidiline kindlaksmääramine oleneb aga selle tehingu juriidilisest iseloomust, mis on olnud dokumendiga fikseeritud asjaosaliste tahteavalduse objektiks ning sihiks. Säärase tahteavalduse juriidiline kvalifikatsioon võib aga toimuda ainult tsiviilõiguse normide alusel ja Tempelmaksuseadustik ei saa selles suhtes mingit juhtnööri anda. Alles siis, kui dokumendi sisu juriidiliselt on kindlaks määratud, tuleb pöörduda Tempelmaksuseadustiku reeglite juurde ja nende alusel kindlaks määrata dokumendis väljendatud tehingu varanduslik väärtus rahas, mis ongi selleks aluseks, millelt toimub tempelmaksu arvutamine (Temp. s. § 6 p. 1), ja võtta siis sellelt väärtuselt tempelmaksu vastava tariifi nr. järgi.

Abielulepingud on tempeltariifi nr. 13 all arvatud selle tariifi II osas loendatud „varanduslike aktide ja dokumentide“ hulka, millelt tuleb võtta tempelmaksu. See tempelmaks on 2%, arvatud lepingusummast. On aga lepingusumma väiksem kui Temp. s. § 6 ette nähtud seaduslik hind, siis tuleb tempelmaksu võtta sellelt seaduslikult hinnalt, kuid vähemalt 10 krooni.

Temp. s. loomulikult mingisuguseid näpunäiteid selleks ei anna, mis tuleb mõista abielulepingu summa all. Selleks tuleb pöörduda tsiviilseaduste poole ja nende põhjal fikseerida selle lepingu juriidiline konstruktsioon. Abieluline ühendus tekitab abikaasade vahel isiklike ning varanduslike suhteid, mille reguleerimiseks eraõigus annab kindlaid norme; kuid ühtlasi on seaduseandja abikaasadele võimaluse jätnud neid seadusnorme teatud määral asendada vastava kokkuleppega, abielulepinguga. BES §§ 33–40 annavad säärase lepingute sõlmimiseks avaraid võimalusi, keelates vaid võtta lepingusse tingimusi, mis oleksid vastuolus üldise abielu eesmärgiga, s. o. tühistaksid abikaasade vahel seadusega täpsalt fikseeritud isiklike suhteid või mis oleksid vastakad moraale ja sellistele seadusnormidele, mis ilmingimatult midagi keelavad või käsivad (§ 37). Oma varanduslike suhteid, olgu see juba enne abiellumist või abielu kestel, võivad abikaasad korraldada täiesti vabalt, olgu see abiellu toodud või abielus muretsetud vara suhtes, samuti võivad abielulepingusse mahutada korraldusi surma juhuks. Ainult kolmandate isikute õigusi, mis tekkinud enne lepingu sõlmimist, ei tohi abieluleping riivata. Järelikult võib abieluleping sisaldada väga mitmekesiseid tehinguid: siin võivad aset leida puhtisiklikud kokkulepped, millel puudub varanduslik väärtus, kuid mis siiski abikaasade ühiselus

õn olulise tähtsusega. Kuid abieluleping võib sisaldada ka puhtvaranduslikke tehinguid varanduste ja õiguste ülemineku näol. Abikaasad võivad lõpetada nende vahel abiellumise tagajärjel tekkinud varaühisuse (BES §§ 78, 79, 109), võivad vastastikku teineteisele kinkida varandusi, võivad määrata, et abielu kestel ühiselt muretsatud vara läheb ainult ühe abikaasa omanduseks või et teatud varanduse tulud langevad ainult ühele abikaasale. Abieluleping võib sisaldada korraldusi surma juhuks, mille tempelmaksustamine toimub erikorra järgi (tariif nr. 38, 44). Ka need abielulepingud, mida BES § 34 lubab sõlmida mõnel kolmandal isikul ühe või mõlema abikaasaga neile antud kaasavara või kingituste suhtes (BES §§ 17, 19, 27 p. 2, 4470 jt.), sisaldavad varanduste või õiguste üleminekut kolmandatelt isikutelt abikaasadele. Kõigilt sääraselt tehingult, millega on abielulepingus määratud ühelt abikaasalt teisele või mõnelt kõrvaliselt isikult ühele abikaasale või neile mõlemaile teatud varanduse või nende kasutamissoiguste üleminek, tuleb tempelmaksu võtta tariifi nr. 13 täpsa mõtte järgi lepingu summalt, aluseks võttes kas lepinglaste eneste polt üles antud hinda või jälle seaduslikku hinda, olenevalt sellest, kumb hind osutub kõrgemaks. — Kui võtta aga säärased eelabielulepingud, millega ainult tõsitatakse, et abiellujaile jääb abielus omaette varandusena kõik see vara, mis ta abiellu kaasa toonud või selle kestel, ükskõik mis viisil, omandab, siis siin ei toimu mingit säärast õiguste või varanduste üleminekut, mis on ette nähtud Temp. s. § 6-s, mille juurde juhatab ka tariif nr. 13, ilma et mingit erinevat tempelmaksustamise viisi või põhimõtet abielulepingu jaoks eraldi oleks üles seadnud. Järelikult ei toimu sellise lepingu läbi siis ka säärast tsiviilõiguslikku tehingut, mis Temp. s. § 6 mõttes võiks olla tempelmaksustamise aluseks. Siin abiellujad tõsitavad ainult, et abiellumine ei loo nende vahel mingit uut varanduslikku vahekorda, vaid et nende varanduslikud suhted jäävad täiesti abielu mõjupiirkonnast välja, et abiellujate vahel varanduse suhtes jääb maksma seisund, mis oli enne abiellumist. Pole seepärast seaduslikku alust säärast lepingut tempelmaksustada Temp. s. § 6 alusel, eriti ka mitte selle § p. 2 põhjal, mis sisaldab juhtnõore „kinnisvarade omandamisõiguse ülemineku kohta“, sest ükski maksuseadus ei või kuuluda laendavale tõlgendamisele, vaid tuleb kohaldada ainult neis piires ja ulatuses, mis selles seaduses selgelt ja täpsalt määratud (vt. Vene Sen. tsiv. kass, dep. otsused 1913/5; 1907/24; 1901/99 ja p. t.).

Järelikult eelabielulepingult, kui sellega ainult tõsitatakse, et kummalegi abikaasale jääb omaette erivara ja et nende vahel abielu ei tekita seaduses ette nähtud varanduslikke vahekordi ja et abielumehel ei saa olema oma naise suhtes abielulise nõuandja või eestkostja õigusi (BES §§ 11, 12), tuleb võtta tempelt. nr. 13 põhjal tempelmaksu

selle hinna pealt, mis lepinglased ise lepingus määranud, kuid see tempelmaks ei või olla vähem kui 10 krooni.

(RkhT toim. nr. 1856 — 1931.)

Toimetusele saadetud kirjandus.

1931. a. kestel toimetusele saadetud juriidiline kirjandus:

Hiitonen, E. — Työtaturmien korvaamisesta. Helsingi, 1930.

Ibid. — Ulkomaalaisten elinkeinojen harjoittamisoikeuden rajoista suomen oikeutta silmällä pitäen. Helsingi, 1931.

Kauschansky, D. M. — Evolution des Sovjetrussischen Familienrechts. Die Familie im Gesetz und in der Gerichtspraxis. Eine soziologische Studie. Berlin u. Köln, 1931.

Kliimann, Artur-Tõeleid — Nimeõigus (Eritrükk ajakirjast „Eesti Politsei“ 1931., nr. 2). Tallinna, 1931. a.

Leesment, Leo — Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter. Tartu, 1931.

Nõges, Valter. — Kreditoride nõuete rahuldamine meil eri- ning üldkonkursis. Tallinna 1931.

Lakimies. — Suomalaisen lakimiesten yhdistyksen aikakauskirja. Nr. nr. 1—9 — 1931. a. Helsingi.

Jurists. — Läti juriidiline ajakiri. Nr. nr. 1, 2. 3. 4. 6/7, 8/9. Riia 1931.

Tieslietu ministrijas vēstnesis. — Läti juriidiline ajakiri nr. nr. 1/2, 3/4, 5, 8/9, 10. Riia 1931.

„Eesti Politsei“ 1931, nr. 1. — Sisuks muu seas: J. Kaiv — Administratiivaktide muutmisest ja maksvusetusest. K. Selter — Vaidlus- küsimusi riigi vastuvaidlematute sissenõuete alal. Oskar Angelus — Maaomavalitsused Lätis.

Nr. 2. — Sisuks muu seas: A.-T. Kliimann — Nimeõigus. J. Kaiv — Administratiivaktide muutmisest ja maksvusetusest. A. Liit — Lapsealised asjaosalistena kriminaalprotsessis. T. Teder — Missugused perekonnaseisu dokumendid on juriidilise maksvusega?

Nr. 3. — Sisuks muu seas: E. Dolf — Võlgade sissenõudmise korrast omavalitsustelt kohtuotsuste täitmiseks. — Vastuvaidlematute ja tsiviilnõud- miste korrast.

Nr. 4. — Sisuks muu seas: K. Perandi — Kuritegijate välja- andmine kui tarvilik sanktsioon karistamisõiguse universaalsele süsteemile. K. Selter — Omavalitsuste maksude korralduse põhimõtteid. V. Hasselblatt — Saksa vähemusrahvuse kulturomavalitsus. T. Teder: Vallaslaste seadustamisest ja adopteerimisest.

Nr. 5. — Sisuks muu seas: J. Kaiv — Riigivõimust ulgumerel. K. Pe- randi — Karistusnormide ruumilise maksvuse ulatusest üksikute riikide seadusandluste seisukohalt. T. Teder — Perekonnakirjade pidamisest linna-, alevi- ja vallaomavalitsustes.

Nr. 6. — Sisuks muu seas: K. Selter — Politsei ülesanded kõlvatu võist- luse vastu võitlemisel. J. Kaiv — Territoriaalvete õiguslikust seisukorrast. A. Oja — Eesti maaomavalitsuste ajalooline areng. T. Teder — Pere- konnaseisu ametniku kohuseist sünni registreerimisel.

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.** Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

K. Mattieseni trükikoda O/Ü., Tartus, 1932.

- Kas kooliarstil on õigus tervishoiutundide eest tasu saada õppetöö suvevaheajal? 480
- Kas riigiteenijal on õigus toetusraha saada enese ja samuti ka abikaasa väljaspool abielu sündinud lastelt? 480
- Kas Trahteriärde liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu kindlustamise seaduse (RT 105—1928) § 63 alusel tuleb omavalitsustel majandusministrile esitada aruanded kõikide summade kohta, mis trahterimaksu nimetuse all sisse tulnud? 481
- Kas haridus- ja sotsiaalminister on kohustatud andma vastava õpetaja kutseõiguse kõigile neile õpetajatele, kes Eesti aegu vähemalt 10 aastat koolides töötanud rahuldavate tagajärgedega õppejõudude kohustetäitjana? 482

T s i v i i l o s a k o n d :

- Kas võib üürnik ükskõrgselt loobuda kinnisvara valdajaga (*possessor suo nomine*) sõlmitud üürilepingust, kui seda nõuab isik, kes on märgitud kinnistusraamatus sama kinnisvara omanikuna? 483
- Kas hüpoteegivõlg, mis kokkukõlas Not. sead. § 310 ja BES § 1358 reeglitega oli kantud ühe kaasomaniku mõttelisele osale kinnisvarast, jääb ainult sellele mõttelisele osale ka peale seda, kui see kinnisvara osutub kas kogu ulatuses või mõnes suuremas mõttelises osas üleläänud omandiks samale isikule, või vastutab selle võla eest siis juba ka see osa kinnisvarast, mis võlgniku endisele mõttelisele osale juurde on tulnud? 484
- Kas võib välismaalane-hageja eraldi kassatsioonkaebust anda Kohtupalati määruse peale, millega teda kohustatud TKS § 571 p. 5 korras maksuma kohtu deposiiti vastav summa kohtu- ning asjaajamiskulude kindlustuseks? 485
- Mis viisil võib see kõrvaline isik, kelle kasuks teatud lepingus mingisugune lubadus oli ette nähtud (BES § 3116), selle lubaduse täitmist taotella? 485
- Kuidas tuleb tempelmaksustada eelabielulised varanduselahutamise lepingud, millega abiellujad ainult määravad, et abielus ei teki nende vahel seaduses ette nähtud abielulist varaühisust, vaid et kummalegi abikaasale jääb tema poolt abiellu toodav või abielu kestel muretsetav vara erivaraks, mis teise abikaasa võlgade ja kohustiste eest ei vastuta, ning et abielumehel ei saa olema oma naise vara suhtes seaduses ette nähtud valitsemis- ja kasustamisõigust? 486
- Toimetusele saadetud kirjandus 488

L i s a .

- X Õigusteadlaste Päeva protokollid (aastatellijaille)

1932. a. ilmub juriidiline ajakiri

„ÕIGUS“

kolmeteistkümne aastat.

TOIMETUS:

R. Rägo (toimetaja), E. Ein, K. Grau, T. Grünthal,
A.-T. Kliimann, H. Kristal, E. Maddison, A. Pal-
vadre, K. Parts, J. Uluots,
A. Mägi (toimetuse sekretär).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seaduseandluse ülevaade, kodu- ja välismaa kohtute tegelus; eriti rõhutatakse Riigikohtu tegeluse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ Riigikohtu 1930. a. ja 1931. a. otsuseid.

Lähemateks kaastöölisteks on Tartu ülikooli õigusteaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

**Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.
Numbri suurus ühes lisaga 48—64 lk.**

Tellimishind: **7 krooni** aastas, üksiknumber **75 s.**

On veel saada ajakirja eelmisi aastakäike hinnaga (ühes lisaga): 1920. a. — 1 kr. 50 s., 1921. a. — 3 kr., 1922. a. — 8 kr., 1923. ja 1924. a. — 4 kr., 1925., 1926., 1927. ja 1928. a. — 4 kr. 50 s., 1929., 1930. ja 1931. a. — 7 kr.

Toimetuse ja talituse aadress: **Tartu, Aia tän. nr. 35, telefon nr. 81.**

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Hind 75 senti.

POSTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR